

KAST VE BİLİNÇLİ TAKSİRİN HAKSIZLIK YOĞUNLUKLARININ İNCELENMESİ

Berrin TAYMUR

Araştırma Makalesi

Avukat, Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi, berrintaymur@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7207-2535.

ÖZET

2005'te yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda, klasik suç teorisi ve bu teori içerisinde yer alan suçun yapısına dair izahlar terk edilerek, tamamen yeni bir suç formülasyonu benimsenmiştir. Söz konusu sistemde suç; maddi ve manevi unsur ile hukuka aykırılık açısından değerlendirilmekte ve bu unsurların üçünün de aynı anda mevcut olduğu durumlarda "tipik haksızlığın" olduğu kabul edilmektedir. Lakin bu aşamaya kadar yalnızca "fiile ilişkin olarak" bir "haksızlık yargısında" bulunulmuş olmaktadır. Tipik haksızlığın varlığının saptanmasının ardından bu defa "faille ilgili olarak" bireysel kusur değerlendirmesi yapılarak "kusur-kınama yargısının" sonucuna göre failin cezalandırılıp cezalandırılmayacağı belirlenmektedir. Zira modern ceza hukukunun temeli, kusur sorumluluğu ilkesine dayanmaktadır. Bu ilke uyarınca, failin cezalandırılabilmesi kusurunun varlığına bağlıdır. Kusur yargısının anlamını şu şekilde açıklamak mümkündür: Kişinin davranış normlarının gerektirdiği şekilde hareket etme ve kurallara uygun davranışta bulunmayı seçme olanağı varken, haksız davranışı yapmayı seçmiş olması ve bu nedenle kınanmasıdır. Bu bakımdan kusur kavramı, failin cezalandırılmasının gerekçesini oluşturmaktadır. Sonuç itibarıyla ceza sistemimizde öncelikle haksızlık tespit edilmekte, sonra kınama yargısı kapsamında bir değerlendirme yapılmaktadır. Bu bakımdan, bir eylemin ceza hukuku açısından değerlendirilmesinde ilk yapılması gereken husus, suçun maddi ve manevi unsurlarının oluşup oluşmadığının, başka bir deyişle ortada kasten ya da taksirle gerçekleştirilmiş ceza hukuku anlamında bir haksızlık bulunup bulunmadığının tespit edilmesi, ardından da kişinin bu haksızlık (suç) nedeniyle kınanıp kınanmayacağını belirlemesidir. Dolayısıyla, kusurluluğa ilişkin değerlendirme ancak haksızlık teşkil eden bir fiile dayanılarak yapılabilir. Bu haksızlığın tipik tezahürü, eylemin bilerek ve istenerek işlendiğini gösteren kast olmakla birlikte, kişiler dikkatsiz ve özensiz davranarak istemeden neden oldukları sonuçlardan dolayı da ceza kanunları tarafından cezalandırılmakta ve bu şekilde taksirli sorumluluk halleri gündeme gelmektedir. Bu bağlamda 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu çerçevesinde kast ve taksir haksızlığın gerçekleştiriliş biçimlerini oluşturmaktadır. Haksızlığın gerçekleştiriliş biçimini oluşturan kast ve taksirin bizatihi içlerinde bir yoğunluk taşıyıp taşımadığı hususu ise öğretilerde tartışmalıdır. Bu çalışmada kast ve taksirin çeşitlerine yer verilerek suretiyle söz konusu haksızlık yoğunluğuna ilişkin tartışma öğretilerdeki görüşler çerçevesinde ele alınacaktır.

ANAHTAR KELİMELE: Kast, Ani Kast, Tasarlama Kastı, Taksir, Bilinçli Taksir, Yoğunluk, Kusur, Haksızlık

İntihal / Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış olup en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. / This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

Bu çalışma Creative Commons Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası (CC BY-NC-ND 4.0) olarak lisanslıdır.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

DOI: 10.62124/kluhfd.1456278.

THE EXAMINATION OF WHETHER INTENT AND CONSCIOUS NEGLIGENCE HAVE INTENSITY IN THEMSELVES

Berrin TAYMUR

Research Article

Attorney, Kırklareli University, Institute of Social Sciences, Department of Public Law, Master's Program Student with Thesis, berrintaymur@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7207-2535.

ABSTRACT

In the Turkish Criminal Code No. 5237, which entered into force in 2005, the classical crime theory and the explanations regarding the structure of the offence within this theory were abandoned and a completely new crime formulation was adopted. In this system, the offence is evaluated in terms of material and moral elements and illegality, and it is accepted that "typical injustice" occurs when all three of these elements are present at the same time. However, until this stage, a "judgement of injustice" is made only "in relation to the act". Following the determination of the existence of a typical injustice, an individual fault assessment is made "in relation to the perpetrator" and it is determined whether the perpetrator can be punished according to the result of the "fault-justification judgement". This is because modern criminal law is based on the principle of fault liability. According to this principle, the punishability of the perpetrator depends on the existence of fault. It is possible to explain the meaning of fault judgement as follows: It is the fact that the person has the opportunity to act in the way required by the norms of behaviour and to choose to act in accordance with the rules, but has chosen to do the wrongful act and is therefore condemned for this reason. In this respect, the concept of fault constitutes the justification for the punishment of the perpetrator. As a result, in our criminal system, firstly, the injustice is determined and then an evaluation is made within the scope of the judgement of condemnation. In this respect, the first thing to be done in the evaluation of an act in terms of criminal law is to determine whether the material and moral elements of the offence have occurred, in other words, whether there is an injustice in the sense of criminal law committed intentionally or negligently, and then to determine whether the person will be condemned for this injustice (offence). Therefore, the assessment of culpability can only be made on the basis of a wrongful act. Although the typical manifestation of this injustice is intent, which shows that the act is committed knowingly and intentionally, people are also penalised by criminal laws for the consequences they cause unintentionally by acting carelessly and carelessly, and in this way, negligent liability cases come to the fore. In this context, within the framework of the Turkish Criminal Code No. 5237, intention and negligence constitute the forms of realisation of the injustice. The issue of whether intention and negligence, which constitute the way in which the injustice is committed, have an intensity in themselves is controversial in the doctrine. In this study, the debate on the intensity of the injustice will be discussed within the framework of the opinions in the doctrine by including the types of intent and negligence.

KEYWORDS: Intent, Sudden Intent, Design Intent, Negligence, Conscious Negligence, Intensity, Fault, Injustice

GİRİŞ

Günümüzde tüm modern ceza hukuklarının başlıca amacı, bir yandan kusur ve haksızlıkla orantılı, diğer yandan da failin topluma başarılı bir şekilde yeniden entegrasyonunu mümkün kılacak bir sistem oluşturmaktır. Hangi düzeydeki haksızlıkların suç olarak nitelendirileceği ve nasıl cezalandırılacağını saptayan suç politikasının temel dayanak noktaları bu nedenle büyük önem taşımaktadır. Ceza hukukunda yaptırımın türünü ve seviyesini iki temel parametre belirlemektedir. Bunlar; haksızlık ve kusurdur. Haksızlığın gerçekleşme biçimi

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda kast ve taksir olarak öngörülmüştür. Kast tüm suçlar açısından suçun meydana gelebilmesi için aranan genel nitelikli zorunlu üst bir unsurken taksir istisnai bir sorumluluk türüdür¹ ve dolayısıyla yalnızca kanunda belirtilen istisnai hallerde taksir sorumluluğu gündeme gelmektedir. Kast ve bilinçli taksirin kendi içerisinde bir yoğunluk taşıyıp taşımadığı hususu ise öğretide derin tartışmalara yol açmıştır. Kast ve taksirin yoğunluğu niceliksel bakımdan az ve çok arasında bir derecelendirmenin yapılabilmesini ifade etmektedir. Çalışmamızın esas konusunu teşkil eden bu husus öğretideki farklı görüşler çerçevesinde ele alınmıştır.

I. KAST

A. KASTIN SUÇ SİSTEMATIĞI İÇİNDEKİ KONUMU VE KUSURLA İLİŞKİSİ

Kasta verilecek anlam, onun suç teorisi içindeki konumuyla yakından ilgili olduğundan, öncelikle bu hususun tespit edilmesi gerektiği belirtilmelidir. Lakin, kastın suç teorisi içindeki konumu tartışmalıdır ve benimsenen suç teorisi yaklaşımına göre farklılık göstermektedir².

On dokuzuncu yüzyılda egemen olan pozitivist ideolojiye dayanan klasik suç teorisi, kast ve taksiri bir kusurluluk biçimi olarak ele almaktadır³. Bu kuram haksızlık ile kusurun arasında net bir ayrım yapmakta ve suçun tüm objektif nitelikteki unsurlarını haksızlık alanına, tüm sübjektif nitelikli unsurlarını ise kusurluluk sahasına dahil etmektedir⁴. Bu yaklaşıma göre hareketin nereye yöneldiği, eylemi gerçekleştiren kişi ile eylem arasındaki ilişkiyle ilintili

¹ İzzet Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler (19. Bası, Seçkin Yayıncılık 2023) 259.

² Mahmut Koca ve İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler (15. Bası, Seçkin Yayıncılık 2022) 148.

³ Koca ve Üzülmez (n 2) 148; Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 161.

⁴ Murat Volkan Dülger, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler (2. Bası, Seçkin Yayıncılık 2023) 248; Koca ve Üzülmez (n 2) 149.

olduğundan kusurluluk kapsamında değerlendirilmelidir⁵. Dolayısıyla kusur kavramı, failin eylemi gerçekleştirirken içinde bulunduğu tüm zihinsel ve psikolojik durumları kapsamaktadır. Bu anlayış uyarınca, isnat yeteneği kusurluluğun ön şartını oluştururken, kast ve taksir "kusurluluk biçimleri" yahut "kusurluluk türleri" olarak görülmektedir⁶.

Yirminci yüzyılın başlarında hukuki pozitivismeye yöneltilen eleştirilere yanıt olarak ortaya çıkan neo-klasik suç teorisi, ceza hukukunun amaçlarına ve bu amaçların temelini oluşturan değer yargılarına dayalı bir suç teorisi geliştirmeye çalışmıştır⁷. Bu eğilimin neticesinde, klasik suç teorisindeki suç unsurlarına ilişkin anlayışta bir değişim süreci ortaya çıkmıştır. Neo-klasik suç anlayışı, aynı zamanda kusur anlayışında da bir değişim sağlamıştır. Klasik suç teorisinde yer alan psikolojik kusur anlayışı yerine normatif kusur anlayışı benimsenmiştir⁸. Kusur artık fail ile eylem arasında psikolojik bir bağ olarak tanımlanmaktan çıkmış, yükümlülüklerle aykırı irade oluşumu nedeniyle faile karşı bir kınama hükmü verilebilmesi olarak tanımlanmıştır⁹. Bununla birlikte neo-klasik yaklaşımda kastın suç teorisi içindeki yeri muğlak kalmış, kast ve taksirin birer kusurluluk türü mü olduğu yoksa haksızlığın bir unsurunu mu teşkil ettiği sorusu net bir şekilde cevaplanamamıştır¹⁰.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan final hareket teorisiyse, hareket kavramına yüklediği anlam ve bu yönde suç teorisine getirdiği açıklamalar başta olmak üzere, suç teorisinde daha önce açıklanamayan sorunlara getirdiği çözümler açısından bir çığır açmıştır¹¹. Kast kavramını klasik ve neo-klasik suç

⁵ Koca ve Üzülmöz (n 2) 149.

⁶ Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 162; Koca ve Üzülmöz (n 2) 149; Dülger (n 4) 248.

⁷ Koca ve Üzülmöz (n 2) 149; Dülger (n 4) 251.

⁸ Özgenç (n 1) 168; Koca ve Üzülmöz (n 2) 150; Dülger (n 4) 252.

⁹ Dülger (n 4) 252; Koca ve Üzülmöz (n 2) 150.

¹⁰ Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 167; Koca ve Üzülmöz (n 2) 150.

¹¹ Koca ve Üzülmöz (n 2) 150.

kuramlarından farklı bir şekilde tanımlayan final hareket teorisi, onu geliştirdiği suç kuramı içerisinde farklı bir konuma yerleştirmiştir. Finalist teoriye göre kast, gai (final) hareketin bir unsurunu oluşturmaktadır¹². Zira hareket, yalnızca "kör" bir nedensellik silsilesi değil, failin belirli bir amaca yönelik davranışıdır¹³. Dolayısıyla hareketin amacı ile kast aynı şeydir. Bu yaklaşım sonucunda kast, kusurluluk kapsamında çıkartılarak haksızlık alanı içine dahil edilmiştir¹⁴. Böylece kast, kusurluluğun bir unsuru olarak değil, haksızlığın unsuru olarak kabul edilmiş ve bu itibarla kusur yargısının (kınanabilirliğin) konusunu oluşturur hale gelmiştir. Hareketin gai yapısının kabulüyle, kastın, subjektif haksızlığın diğer unsurlarıyla birlikte tipik haksızlık oluşumuna dahil edilmesi gerektiği, başka bir ifadeyle iradenin muhtevasının hareketten bağımsız olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna varılmıştır¹⁵.

Görüldüğü üzere, klasik ve neo-klasik sistemlerde bir kusur türü olarak kabul edilen ve bu kabulün doğal bir neticesi olarak hukuka ayrılık bilincini de içeren kast, finalist teoride, kusurluluk kapsamında çıkartılmakta ve yasal tanıma uygun (tipik) eylemin unsurlarından biri olarak görülmektedir. Kısacası, finalist sistemde kast, taksir ile birlikte, bir kusur türü ya da şekli olarak değil, haksızlığın gerçekleştiriliş biçimi olarak kabul edilmektedir¹⁶.

Bütün bu suç teorilerine mensup yazarların kastın suç teorisindeki yerine ilişkin görüşlerini üç kategoriye ayırmak mümkündür. Klasik suç teorisini destekleyen ilk görüşe göre kast, taksir ile birlikte kusur türü veya kusur şekli olarak tanımlanmaktadır¹⁷. Buna karşılık, ikinci görüş kast ve taksiri bir kusur şekli

¹² Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 170; Dülger (n 4) 254; Koca ve Üzülmöz (n 2) 150.

¹³ Ali Emrah Bozbaşındır, Türk ve Mukayeseli Ceza Hukukunda Olası Kast Kavramı ve Sınırları (Adalet Yayınları 2018) 60; Koca ve Üzülmöz (n 2) 150.

¹⁴ M. Emin Artuk ve diğerleri, Ceza Hukuku Genel Hükümler (11. Bası, Adalet Yayınları 2017) 315; Koca ve Üzülmöz (n 2) 150; Dülger (n 4) 254; Bozbaşındır (n 13) 62.

¹⁵ Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 173; Koca ve Üzülmöz (n 2) 151.

¹⁶ Artuk ve diğerleri (n 14) 315; Koca ve Üzülmöz (n 2) 151; Dülger (n 4) 440.

¹⁷ Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım Cilt – 2

olmaktan ziyade haksızlığın işleniş biçimi yahut haksızlığın bir unsuru olarak değerlendirilmektedir¹⁸. Alman öğretisinde oldukça taraftar bulan üçüncü bir görüşe göre ise kast, hem haksızlığın işleniş biçimi hem de bir kusur şekli olarak görülmekte ve bu nedenle çifte bir konuma sahip olmaktadır¹⁹. Bu görüşü savunan yazarlara göre kast, sadece tipik haksızlığın sübjektif nitelikli unsurunu teşkil etmekle kalmayıp, aynı zamanda haksızlık bilinci gibi kusurun diğer unsurları ile beraber kusur alanı içinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte, hareket kavramına ilişkin tutum ne olursa olsun, modern Alman öğretisi "kastın haksızlığın sübjektif unsuru" olduğu yönünde hemfikirdir²⁰. Bu görüş, belirttiğimiz üzere, finalist suç teorisinin ceza hukukuna girmesiyle ortaya çıkmıştır. Buna karşılık, özellikle sosyal hareket teorisinin savunucuları, kastın ayrıca kusurluluk alanı içinde de fonksiyonu olduğunu savunmaktadır²¹.

Fiili, yönlendirici iradenin hakim olduğu veya olabileceği belirli bir hedefe yönelen insan hareketi olarak tanımladığımızdan, biz de kastın sadece fiilin ortaya çıkardığı haksızlığın bir bileşenini oluşturduğu kanaatindeyiz. Nitekim finalist suç teorisi, haksızlığın sübjektif unsurlarının varlığını teorik olarak ortaya koyduktan sonra, kast ve taksirin fiilin ifade ettiği kişisel haksızlığın unsurları olduğunu kabul etmektedir. Başka bir ifadeyle, doğrudan doğruya normun ihtiva ettiği emre karşı yönelen hareket etme iradesi olarak kast, fiilin ifade ettiği şahsi haksızlığın özüdür²². Bu itibarla kast, klasik suç teorisini savunan yazarların iddia ettiği gibi bir kusur unsuru ya da türü değildir²³. Suçun yasal tanımında öngörülen

(10. Bası, Filiz Kitabevi 1994) 216; Timur Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler (16. Bası, Seçkin Yayıncılık 2021) 340; Dülger (n 4) 248.

¹⁸ Koca ve Üzülmöz (n 2) 151.

¹⁹ Dülger (n 4) 444; Koca ve Üzülmöz (n 2) 152.

²⁰ Koca ve Üzülmöz (n 2) 152.

²¹ Koca ve Üzülmöz (n 2) 152.

²² Serkan Meraklı, Ceza Hukukunda Kusur (2. Bası, Seçkin Yayıncılık 2020) 343; Koca ve Üzülmöz (n 2) 152.

²³ TCK'nın 21/1, 30/1, 30/4 ve 40/1 madde hükümleri dikkate alındığında TCK'nın kastı bir haksızlık unsuru olarak ele aldığını söylemek mümkündür. Zira TCK'nın 21/1.

unsurları gerçekleştirme iradesini, eylemin ifade ettiği haksızlığın unsurunu oluşturmaktadır²⁴.

Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere, kast ve kusur birbiriyle ilişkili ancak farklı kavramlardır²⁵. Zira kusur, suç teşkil eden eylemin bir unsurunu oluşturmaz. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi kusur, işlenen hukuka aykırı davranıştan dolayı failin kınanmasına ilişkin bir yargıdır²⁶. Failin gerçekleştirdiği eylem nedeniyle kusurlu sayılıp sayılmamasının, bu eylemin tipik haksızlık teşkil ettiği gerçeği üzerinde hiçbir etkisi bulunmamaktadır²⁷. Bu bakımdan, bir eylemin kasten işlenmiş sayılabilmesi için faile işlediği eylemden dolayı kusur atfedilmesi şart değildir.

B. KASTIN KAVRAMSAL OLARAK TANIMI VE KASTIN UNSURLARI

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) kanun koyucu, her ceza normu için kastın varlığının gerekliliğinden söz etmek yerine, m. 21'de genel bir hüküm öngörerek suçların esas olarak kast ile işlenebileceğini belirtmektedir. Dolayısıyla kast tüm suçlar açısından suçun meydana gelebilmesi için aranan esas niteliği haiz manevi unsur oluşturmaktadır²⁸. TCK m. 21/1' de kast; "*Suçun*

---

maddesinde kanun koyucu, suçun oluşması için kastın varlığının gerekli olduğunu belirttiikten sonra kasti, "*suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi*" olarak tanımlamıştır. Görüldüğü üzere burada suçun oluşumu bakımından aranan unsur kusurluluk olmayıp kasttır. Keza TCK m. 40/1 hükmünde iştirak kapsamında kasten işlenen suç tanımlanmış ve haksızlığın bizzat kendisinin haksızlık oluşturduğunun bilinmesinin kastın değil kusurun alanına girdiği kabul edilmiştir. Dolayısıyla TCK, finalist suç teorisinin iki önemli sonucunu, yani kastın subjektif haksızlığın bir unsuru olduğunu ve haksızlık bilincinse kusurun unsuru olduğu anlayışını kabul etmektedir.; Koca ve Üzülmöz (n 2) 152.

²⁴ Artuk ve diğerleri (n 14) 317; Koca ve Üzülmöz (n 2) 152; Dülger (n 4) 443.

²⁵ Koca ve Üzülmöz (n 2) 154; Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 234; Artuk ve diğerleri (n 14) 317.

²⁶ Dülger (n 4) 590; Koca ve Üzülmöz (n 2) 154; Artuk ve diğerleri (n 14) 493.

²⁷ Artuk ve diğerleri (n 14) 493; Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 234; Koca ve Üzülmöz (n 2) 154; Dülger (n 4) 590.

²⁸ Dülger (n 4) 444; Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 234.

oluşması kastın varlığına bağlıdır. Kast suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir.” şeklinde tanımlanmıştır²⁹. Suçun teşekkülünde kastın varlığının gerekliliği genel hükümlerde düzenlendiğinden, kanunun özel hükümler kısmında yahut suç tanımlarında eylemin kasten işlenmesi gerektiğini ayrıca belirtmesine gerek yoktur³⁰.

TCK, suçun oluşması için kasıtlı bir eylemin varlığını şart koşturmaktadır. Dolayısıyla davranış kasten gerçekleştirilmemiş ise kural olarak ortada cezalandırılacak bir davranış da bulunmamaktadır. Burada kastın her iki türünün de, doğrudan kast ve olası kast, kast kavramının kapsamına dahil olduğu görülmektedir³¹.

Günümüzde uygulama ve öğretide hakim görüş, kasten işlenmiş bir eylemden bahsedilebilmesinin suçun kanuni tanımında yer alan maddi unsurların (objektif unsurların) tamamının fail tarafından bilinmesi ve istenmesine bağlı olduğu yönündedir³². Bu itibarla kast, kanunda düzenlenen suçun tipikliğine ilişkin unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesine yönelik iradi bir durum olarak ifade edilmektedir. Diğer bir deyişle kast, suç tipinin gerçekleşmesine yönelik hareket iradesidir³³.

Eylemin maddi dünyadaki sonuçları failin iradesinden bağımsız olarak

²⁹ Öğretide kastı açıklayan çeşitli teorilere yer verilmiştir. İlgili teoriler hakkında detaylı bilgi için bkz; Dülger (n 4) 449; Nur Centel ve diğerleri, *Türk Ceza Hukukuna Giriş* (4. Bası, Beta Yayıncılık 2006) 382; Artuk ve diğerleri (n 14) 321; Meraklı (n 22) 190.

³⁰ Artuk ve diğerleri (n 14) 321; Nuri Düzgün ve Şerafettin Elmacı, *5237 Sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Olası Kast, Bilinçli Taksir ve Taksirle İşlenen Suçlar* (2. Bası, Adalet Yayınları 2009) 30.

³¹ Artuk ve diğerleri (n 14) 320.

³² Ali Parlar ve Muzaffer Hatipoğlu, *Kast ve Taksir* (2. Bası, Seçkin Yayıncılık 2010) 280; Artuk ve diğerleri (n 14) 323; Mahmut Gökpınar, ‘Ceza Sorumluluğunun Temeli: Kast’, (2008) 21 (79) *TBB Dergisi* 198, 201; Centel ve diğerleri (n 29) 383; Düzgün ve Elmacı (n 30) 30; Bozbayındır (n 13) 307.

³³ Dönmezer ve Erman (n 17) 216; Dülger (n 4) 445; Koca ve Üzülmez (n 2) 157.

kendiliğinden değişkenlik gösterebilir niteliktedir³⁴. Lakin tüm sonuçlar failin sorumluluğu kapsamında değerlendirilemez. Kast nedeniyle oluşan subjektif sorumluluğun ölçütü failin dış dünyada eyleminin yaratacağı sonuçları bilmesi ve istemesi ile sınırlıdır. Öyleyse kast bilme ve isteme³⁵ şeklinde iki ana unsurdan oluşmaktadır³⁶.

Bilme unsuru (öngörme unsuru); Kastın varlığı bakımından gerekli olan iki unsurdan biri olan bilme, isteme unsurundan önce gelmektedir³⁷. Dolayısıyla failin kastından söz edilebilmesi için öncelikle failin kanuni tanımda belirtilen eylem, netice ve nedensellik bağı başta olmak üzere suçun bütün unsurlarını bilmesi gerekmektedir³⁸. Failin bilmesi gerekli olan bu unsurlar, halen devam eden mevcut bir husus hakkında olabileceği gibi, geçmişte ya da ileride gerçekleşecek hususa ilişkin de olabilir³⁹. Lakin bilinmesi gerekli unsurlar her

³⁴ Mehmet Cemil Ozansü, Ceza Hukukunda Kasttan Doğan Subjektif Sorumluluk (Seçkin Yayıncılık 2007) 17.

³⁵ Kastın oluşabilmesi için suçun yasal tanımında belirtilen maddi (objektif) unsurların tümünün fail tarafından bilinmesi gerektiği hususunda şüphe bulunmamakla beraber, 'istemenin' kastın bir unsurunu oluşturup oluşturmadığı konusunda öğretilerde tartışmalar mevcuttur. Öğretilerdeki baskın görüş, objektif unsurların bilinmesinin yanı sıra bunların istenmesinin de kastın bir unsuru olduğu yönündeyken, öğretilerdeki azınlık görüşü ise tipikliğin maddi unsurlarının sadece biliniyor olmasının kastın varlığı için yeterli olduğunu ve istemenin kastın unsurunu oluşturmadığını ileri sürmektedir. Bu konu hakkında detaylı bilgi için bkz.; Koca ve Üzülmöz (n 2) 156; Dülger (n 4) 445; Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 244.

³⁶ Ayhan Önder, Ceza Hukuku Genel Hükümler Cilt – 2 (Beta Yayıncılık 1989) 292; Kayıhan İçel, 'Ceza Hukukunda Temel Kusurluluk Şekli Kast', (2007) 6 (12) İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 61, 63; Gökpınar (n 32) 201; Zeki Hafizoğulları ve Muharrem Özen, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler (11. Bası, US-A Yayıncılık 2018) 252; Artuk ve diğerleri (n 14) 323; Parlar ve Hatipoğlu (n 32) 279; Bozbayındır (n 13) 327.

³⁷ Nevzat Toroslu ve Haluk Toroslu, Ceza Hukuku Genel Kısım (24. Bası, Savaş Yayınları 2018) 219; Gökpınar (n 32) 202; Hafizoğulları ve Özen (n 36) 253.

³⁸ Centel ve diğerleri (n 29) 383; İçel, Kast (n 36) 62; Dülger (n 4) 446; Cengiz Apaydın, Ceza Hukukunda Doğrudan Kast, Olası Kast, Basit Taksir, Bilinçli Taksir (2. Bası, Seçkin Yayıncılık 2021) 81; Önder (n 36) 307; Cengiz Apaydın, 'Kastın Çeşitleri', (2016) 11 (121) Terazi Hukuk Dergisi 41, 43; Artuk ve diğerleri (n 14) 324; Parlar ve Hatipoğlu (n 32) 281; Bozbayındır (n 13) 327; Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 238.

³⁹ İzzet Özgenç, 'Kast-Taksir Kombinasyonları', (1998) 6 (1-2) Selçuk Üniversitesi

suçun kendi yapısına bağlı olarak değişmekle birlikte bu konuya ilişkin kesin ölçüt kanunda yer alan ilgili suçun tanımıdır⁴⁰. Misal olarak insan öldürme suçu açısından failin kastından bahsedebilmemiz için, failin eylemini bir insana yönelttiğini bilmesi gerekmektedir. Zira TCK m. 81 suçunun konusunu insan hayatı teşkil etmektedir. Oysa TCK m. 141’de düzenlenen hırsızlık suçu açısından kastın varlığı çalınan şeyin bir başkasına ait olduğu bilgisinin bilinmesine bağlıdır.

İsteme unsuru (irade unsuru); Yalnızca bilme unsurunun varlığı kasttan bahsedilebilmesini mümkün kılmamaktadır⁴¹. Zira herhangi bir şeyin öngörülmesi yahut bilinmesi onun aynı zamanda istenildiği anlamına gelmemektedir⁴². Kast için esas olan isteme unsurudur⁴³. Zira isteme unsuru içinde bilme unsurunu da barındırmaktadır⁴⁴. Bu itibarla failce yapılan hareketin kasıtlı olduğunu söyleyebilmek, kanuni tanımda yer alan ve öngörülen tüm

---

Hukuk Fakültesi Dergisi 345, 358; Ali Rıza Töngür ve Ekrem Çetintürk, Ceza Hukuku Genel Hükümler (Adalet Yayınları 2020) 150; İçel, Kast (n 36) 62; Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 239.

⁴⁰ Artuk ve diğerleri (n 14) 326; Veli Özer Özbek ve diğerleri, Ceza Genel Hukuku Temel Bilgiler (14. Bası, Seçkin Yayıncılık 2023) 178; Gökpınar (n 32) 202; Hafizoğulları ve Özen (n 36) 257; Toroslu N ve Toroslu H, (n 37) 219; Düzgün ve Elmacı (n 30) 31.

⁴¹ Önder (n 36) 299; Centel ve diğerleri (n 29) 386; Cengiz Apaydın, Ceza Hukukunda Kusurluluk (Seçkin Yayıncılık 2018) 157; Toroslu N ve Toroslu H, (n 37) 215; Töngür ve Çetintürk (n 39) 251; Hafizoğulları ve Özen (n 36) 253. Kastın varlığı için isteme unsuruna yer verilmiş olması kastın bir “kusurluluk” türü olarak kabulünün bir sonucudur. 5237 sayılı TCK’da da klasik görüşün etkisiyle kastın unsurları bilme ve isteme şeklinde belirtilmiştir. Lakin aksi yönde öğretilerde bazı yazarlarca failin kanuni tanımda belirtilen eylem, netice ve nedensellik bağı başta olmak üzere suçun bütün unsurlarını bilmesinin kasttan söz edilebilmesi açısından yeterli olduğu ve bu bağlamda istemenin kastın bir unsuru teşkil etmediği görüşündedirler. Bu yazarlardan olan Özgenç’e göre, “kişi işlediği failin sonuçlarını öngörmüş ise, bunların gerçekleşmesini istemese bile, kasten hareket etmiştir.” Ancak kastın varlığı için yalnızca bilme unsurunu yeterli bulan bu görüşü savunanlar azınlıktadır. Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 242; Koca ve Üzülmöz (n 2) 156.

⁴² Özbek ve diğerleri (n 40) 180; Apaydın, Doğrudan Kast (n 38) 86; Apaydın, Kastın Çeşitleri (n 38) 44; İçel, Kast (n 36) 64; Gökpınar (n 32) 213.

⁴³ Toroslu N ve Toroslu H, (n 37) 215; Hafizoğulları ve Özen (n 36) 253.

⁴⁴ Hakan Hakeri, Ceza Hukuku (18. Bası, Astana Yayınları 2020) 225.

hususların aynı zamanda istenilmiş olmasına bağlıdır⁴⁵. Failin bildiği ile istediği şey arasında uygunluk var ise yani bildiği (öngördüğü) neticeye ulaşmak için iradesini eyleme geçirdiyse bu durumda failin kastı oluşmuş olur ve kasttan dolayı sorumluluğu gündeme gelir.

C. KASTIN ÇEŞİTLERİ

1. Doğrudan Kast – Olası Kast

Failin iradesinin yöneldiği kanuni netice fail tarafından biliniyor ve isteniyorsa bu durum doğrudan kast olarak adlandırılmaktadır⁴⁶. Ayrıca birden fazla neticenin meydana gelmesi durumunda failin asıl ulaşmak istediği neticenin meydana gelmesi için diğer bazı neticelerin de gerçekleşmesi zorunluysa, fail bu diğer oluşan neticelerin gerçekleşmesi bakımından da irade(isteme) unsurunun var olduğu sayılır ve tüm neticeler açısından failin doğrudan kastı söz konusudur⁴⁷. Lakin failin ulaşmak istediği asıl netice bakımından diğer neticelerin gerçekleşmesine kesin değil ancak muhtemel gözle bakılıyor ve fail bu neticelerin meydana gelmesini önlemiyor, kayıtsız kalıyorsa failin bu neticeler bakımından olası kast ile hareket ettiğinden bahsedilir⁴⁸. TCK m.21/2’ de olası

⁴⁵ Hangi durumlarda insan eyleminden kaynaklanan neticenin kişi tarafından istenmiş sayılıp sayılmayacağı hususunda öğretide tasavvur ve irade teorisi uzun süre çatışma halinde olmuştur; Toroslu N ve Toroslu H, (n 37) 215; Hafizoğulları ve Özen (n 36) 253; Apaydın, Kastın Çeşitleri (n 38) 45.

⁴⁶ Berrin Akbulut, Türk Ceza Hukuku Temel Bilgiler (2. Bası, Seçkin Yayıncılık 2020) 171; Parlar ve Hatipoğlu (n 32) 285; Dönmezer ve Erman (n 17) 233; Töngür ve Çetintürk (n 39) 152; Centel ve diğerleri (n 29) 389; Artuk ve diğerleri (n 14) 329; Dülger (n 4) 447; Apaydın, Doğrudan Kast (n 38) 116; Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 245; Düzgün ve Elmacı (n 30) 48.

⁴⁷ Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 243; Özbek ve diğerleri (n 40) 182; Parlar ve Hatipoğlu (n 32) 286; Önder (n 36) 322.

⁴⁸ Akbulut (n 46) 172; Centel ve diğerleri (n 29) 391; Dülger (n 4) 465; Artuk ve diğerleri (n 14) 331; Apaydın, Kastın Çeşitleri (n 38) 54; Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 244; Koca ve Üzülmüş (n 2) 171; Yargıtay CGK, E 2011/480 K 2012/207, 22.5.2012 “...Fail öngördüğü, düşündüğü ve bildiği neticeyi gerçekleştirir, buna doğrudan doğruya kast denir. B- Fail hareketi yaptığında bu hareketin istenen netice yanında başka neticelerin de bu istenen neticeden ayrılamayacağını düşünür. Bu neticeler fail için önemsiz

kast; “*Kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, eylemi işlemesi halinde olası kast vardır.*” şeklinde ifade edilmiştir.

Olası kastta neticenin gerçekleşmesi doğrudan istenmediğinden ve failin netice ile arasındaki sübjektif ilişki doğrudan kast ile kıyaslandığında daha az yoğunluk içerdiğinden, haksızlığın olası kasttaki içeriğinin doğrudan kasttaki haksızlık içeriğine göre daha az olduğu belirtilmektedir⁴⁹.

2. Genel Kast – Özel Kast

Suçun meydana gelmesi için kanunda suç olarak tanımlanan eylem ve neticenin bilinmesi ve istenmesinin yeterli olduğu haller genel kastı ifade etmektedir⁵⁰. Dolayısıyla failin özgür iradesiyle gerçekleştirdiği hareketin yönelmiş olduğu neticeyi bilmesi (öngörme unsuru) ve istemesinin (irade unsuru) yeterli olduğu özel bir saikin aranmadığı suçlar genel kastla işlenebilen suçlardır. Lakin genel kastın yanı sıra ayrıca kanun koyucunun failin özel bir saikle hareket etmesini öngördüğü hallerde özel kastın varlığı söz konusudur⁵¹. Örneğin insan ticareti

---

olabileceği gibi fail bunun gerçekleşmesini istememiş de olabilir. Burada karşımıza 3 olasılık çıkmaktadır. I- Bu neticeler gerçekleşmesi istenen amaç yerine bir araç olabilir, pencere camının arkasında oturan kişiyi vurmak için camın kırılması, II- Bu neticeler istenen neticelerin gerçekleşmesinin de ikincil nitelikteki neticeler olabilir. Örneğin motosikletle giden A'yı düşürmek isteyen arkada oturan B'nin de düşeceğini bilir, III- Bu neticeler istenen neticelerin devamı olabilir örneğin alttaki kitap çekildiğinde üstteki düşüp zarar görür, istenilen neticeye bağlı zorunlu olarak gerçekleşen ve tipe uygun olan bu neticeler gerçekte failin maksadı değildir. İstenen neticenin ayrılması da mümkün değildir, bu neticelerin gerçekleşme zorunluluğu faili yapacağı hareketten vazgeçirmez, bu durumda failin gerçekleşen diğer neticeleri istemediği söylenemez bu durumda doğrudan kast vardır failin olursa olsun demesinin önemi bulunmamaktadır. Diğer netice-neticeler, asıl neticeye bağlı zorunlu olarak gerçekleşmektedir. Fail diğer neticeleri de istemektedir. (Doç. Dr. Veli Özbek, Yeni TCK'nın anlamı) (2. baskı Sh.251-252)” (lexpera.com, Son Erişim Tarihi: 25.12.2023).

⁴⁹ Bozbayındır (n 13) 323; Koca ve Üzülmez (n 2) 179; Artuk ve diğerleri (n 14) 335.

⁵⁰ Demirbaş (n 17) 404; Centel ve diğerleri (n 29) 394; Artuk ve diğerleri (n 14) 343; Hafizoğulları ve Özen (n 36) 260; Toroslu N ve Toroslu H, (n 37) 222; Parlar ve Hatipoğlu (n 32) 287; Apaydın, Kastın Çeşitleri (n 38) 46; Özbek ve diğerleri (n 40) 185.

⁵¹ Dönmezer ve Erman (n 17) 231; Yargıtay CGK, E 2014/631 K 2016/349, 11.10.2016;

suçunun oluşabilmesi için failin kanunda belirtilen durumlar içerisinde özel kast ile hareket etmesi gerekir.

3. Zarar Kastı – Tehlike Kastı

Kanunda düzenlenmiş olan ceza normları hukuki değerleri ve menfaatleri korumaktadır. Bu korunan hukuki değer ve menfaatler esas alınarak zarar ve tehlike kastı ayırımına gidilmektedir⁵². Fail kanunun koruduğu hukuki değer ya da menfaate zarar vermeyi istemekteyse zarar kastı; yalnızca tehlike yaratmak istemekte ise tehlike kastı söz konusudur⁵³. Misal olarak yaralama kastıyla eylemde bulunan ve bir kimseyi yaralayan failin kastı zarar kastıyken genel güvenliğin tehlikeye sokulması suretiyle yangın çıkartan failin kastı tehlike kastıdır. Belirtmek gerekir ki tehlike suçu ile tehlike kastı farklı kavramlardır. Zira zarar suçu tehlike kastıyla işlenebileceği gibi tehlike suçunun da zarar kastıyla işlenebilmesi mümkündür⁵⁴.

4. Ani Kast – Tasarlama Kastı

Suçun anlık bir karar neticesinde derhal işlenmesi, ani kast olarak adlandırılmaktadır⁵⁵. Başka bir ifadeyle, ani verilen bir karara dayalı olarak

---

“...Genel kast-özel kast ayırımı ile ilgili olarak Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 03.06.1985 tarih ve 83-330 sayılı kararında şu açıklamalara yer verilmiştir; ‘Failin gerçekleştirmek için harekete geçmiş olduğu netice, onun maksadını teşkil eder. Saik ise sanığı harekete geçiren etken olup psikik olgunun irade aşamasını ilgilendirir. Saik olaydan olaya değişir; her kişiye özgü özellik gösterir. Saikler prensip itibarıyla, hukukun dışında kalırlar. TCK'nun bir suç unsuru olarak saike önem verdiği haller vardır. İşte bu gibi hallerde, yani kanunun belirli bir saikle hareket edilmiş olmasını suç unsuru veya ağırlaştırıcı sebep saydığı sınırlı durumlarda, failin adı geçen saiklerle harekete geçmiş olması, yani kastın sözü geçen saikin etkisinde oluşmuş bulunması aranır ve böylesine bir kasta da özel kast adı verilir...’ (lexpera.com, Son Erişim Tarihi: 25.12.2023).

⁵² Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 212; Apaydın, Kastın Çeşitleri (n 38) 47.

⁵³ Demirbaş (n 17) 405; Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 212; Dönmezer ve Erman (n 17) 232; Hafızoğulları ve Özen (n 36) 260; Önder (n 36) 323.

⁵⁴ Dönmezer ve Erman (n 17) 232; Demirbaş (n 17) 405; Apaydın, Kastın Çeşitleri (n 38) 48; Ozansü (n 34) 138; Toroslu N ve Toroslu H, (n 37) 223; Apaydın, Ceza Hukukunda Kusurluluk (n 41) 165.

⁵⁵ Hamide Zafer, Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75 (3.Bası, Beta Yayınları

hemen gerçekleştirilen bir eylem ani kastla işlenmiştir. Bu kast türünde, suç işleme kararının alınması ile eylemin icra hareketlerine başlanması arasında kayda değer bir zamanın geçmemiş olması aranmaktadır⁵⁶. Buna karşın, suçun işlenmesi önceden düşünülmüş ve düşünceyle eylem arasına belirli bir zaman dilimi girmiş ise tasarlama kastı söz konusu olmaktadır⁵⁷. Bu bakımdan kişinin suçu işlemeye karar vermesi ile eylemin icrasına geçmesi arasında kalan süre belirleyicidir⁵⁸. Kısacası, tasarlama, anlık bir öfke veya cesaret duygusuyla gerçekleştirilen eylemden farklı olduğu varsayılarak değerlendirilen bir unsurdur.

Tasarlama (taammüd) unsuru 5237 sayılı yeni TCK madde 82’de kasten adam öldürmenin nitelikli halleri ile sınırlı olmak üzere halen varlığını sürdürmektedir⁵⁹. TCK’ da tasarlama kavramının tanımına yer verilmediğinden, tasarlamanın kapsamının ne olduğunun belirlenmesi için öğretide çeşitli teoriler ileri sürülmüştür. Bunlardan ilki, tasarlama cezaı artıran nedenin failin soğukkanlılığı olduğu varsayımına dayanmakta ve bu nedenle suç işleme kararı ile hareketin başlaması arasındaki süre ve soğukkanlı davranma üzerinden tanım yapmaktadır. Teori, suçun işlenmesi sırasında failin heyecan duymamasını, onun kötü bir ruha sahip olduğu anlamına geldiğini ileri sürmektedir⁶⁰. Ancak, bu teori

---

2013) 248; Dülger (n 4) 469; Hakeri (n 44) 189; Düzgün ve Elmacı (n 30) 55; Artuk ve diğerleri (n 14) 344; Özbek ve diğerleri (n 40) 185.

⁵⁶ Yargıtay 1. CD., E. 2014/564 K. 2014/3536 T. 17.6.2014 “*Tasarlama halinin kabulü için, sanıkların, önceden öldürme kararı vermeleri, kararlar eylem arasında tasarlamaı kabule elverişli makul bir sürenin geçmesi, bu süre içinde verdikleri kararda sebat ve ısrar ederek, caymadan maktulü öldürmeleri gerekmekte olup, somut olayda sanıkların saat: 15.00’de maktulü öldürmeye karar verip, akşam 20.00 sıraları olayı gerçekleştirdikleri, soğuk kanlı ve sebat gösterecek sürenin geçmediği ve tasarlamanın koşulları bulunmadığı anlaşılmaktadır...*” (lexpera.com, Son Erişim Tarihi: 20.04.2024).

⁵⁷ Dülger (n 4) 469; Düzgün ve Elmacı (n 30) 55; Artuk ve diğerleri (n 14) 344; Zafer (n 55) 248.

⁵⁸ Artuk ve diğerleri (n 14) 344; Dülger (n 4) 469.

⁵⁹ Doğan Soyaslan, Ceza Hukuku Genel Hükümler (6. Bası, Yetkin Yayınları 2014) 435; İçel, Kast (n 36) 68; Ozansü (n 34) 157; Artuk ve diğerleri (n 14) 344; Hakeri (n 44) 189; Düzgün ve Elmacı (n 30) 55; Demirbaş (n 17) 407.

⁶⁰ Soyaslan (n 59) 435; Zafer (n 55) 249; Artuk ve diğerleri (n 14) 345; Dülger (n 4) 469;

çeşitli sebeplerle eleştirilmiştir. Soğukkanlılığın mizaçla ilgili karakteristik bir özellik taşıdığı, o anda işlenen bir suçta bile kişinin soğukkanlı davranmış olabileceği ve failin kişiden kişiye değişebilen karakter özelliklerinin böyle değerlendirilmesinin objektif olmayacağı ifade edilmiştir⁶¹.

Bir diğer teori de plan kurma teorisidir. Plan kurma teorisi, tasarlamanın daha ağır haksızlık içeriğine sahip olmasını, failin suç işleme kararı ile eylemi gerçekleştirmesi arasında geçen sürede düşüncelerini toparlamasına, araçlarını seçmesine ve suçu işlemeye ilişkin genel hatlarıyla da olsa bir plan oluşturmasına dayandırmaktadır⁶². Böylece fail, neticenin daha güvenilir bir şekilde gerçekleşmesini sağlamakta, tasarladığı suçu işlemekte daha büyük bir kolaylığa erişmekte, mağduru savunmasız yakalamakta ve suçu işlemesinden sonra gizlenmek ya da yakalanmamak için gerekli tedbirleri önceden almaktadır⁶³. Lakin plan kurma teorisi de öğretime eleştirilmiştir. Zira, plan kurmanın gerçekleştiğinden bahsedilebilmesi için gerekli araçların hazırlanmasının ve suç yerinin belirlenmesinin şart olarak kabulü halinde, pek çok durum açısından tasarlamanın bulunmadığı sonucu ortaya çıkacaktır⁶⁴. Örneğin, cezaevinden çıktıktan sonra aleyhinde tanıklıkta bulunan kişiyi öldürmek isteyen fail bunu aklına koyup yıllarca düşünebilir, ancak içinde bulunduğu durum itibarıyla ayrıntılı bir plan oluşturması, araçları hazırlaması ya da suçu işledikten sonra yapacaklarını planlaması mümkün değildir; dolayısıyla tahliye olur olmaz eline geçirdiği ilk araçla tanığı öldürmesi halinde tasarlama söz etmek mümkün

---

Özbek ve diğerleri (n 40) 186; Demirbaş (n 17) 407.

⁶¹ Öğretime “*Soğukkanlılık ceza hukukuna yabancı olan bir psikopatlık olayından başka bir şeyin belirtisi olamaz.*” şeklinde ifade edilmiştir.; Özbek ve diğerleri (n 40) 186; Demirbaş (n 17) 407; Artuk ve diğerleri (n 14) 345; Dülger (n 4) 469.

⁶² Zafer (n 55) 248; Özbek ve diğerleri (n 40) 186; Dülger (n 4) 470; Artuk ve diğerleri (n 14) 345.

⁶³ Özbek ve diğerleri (n 40) 186; Artuk ve diğerleri (n 14) 345; Dülger (n 4) 470.

⁶⁴ Demirbaş (n 17) 408; Dülger (n 4) 470.

olmayacaktır⁶⁵. Bunun tam tersi bir örnekte, fail birini öldürmek için aylarca en ince detayına kadar plan yapabilir ve gerekli tüm araçların teminini sağlayabilir; hatta suçu işlemesinin ardından kaçacağı yeri ve ne yapacağını dahi kararlaştırmış olabilir. Ancak öldürmeyi planladığı kişiyle dışarıda karşılaşması ve dayanamayıp o sırada mesleği gereği taşıdığı silahla onu öldürmesi durumunda teori uyarınca tasarlamının varlığını reddetmek durumunda kalmaktayız. Dolayısıyla söz konusu planın en ince detayına kadar düşünülmüş bir plan olmaması gerektiği, genel hatlarıyla oluşturulması gerektiğini anlamaktayız, zira failin planına ilişkin değişen her unsur, araç, zaman veya mekan tasarlamının varlığını ortadan kaldıracaktır⁶⁶.

Teoriler ve bu teorilere getirilen eleştiriler doğrultusunda tasarlama kavramı, failin suç işlemeye karar vermesi ve bu noktadan başlayarak suçun işlenmesine kadar geçen süreçte kararını etraflıca düşünmesi, bu kararını hayata geçirmek için plan oluşturması ve bu plana göre hareket etmesi olarak tanımlanabilir⁶⁷.

Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere, tasarlamının belirli bir kimseye yönelik olması gerekmekte olup, herhangi bir kimse şeklinde belirlenen bir planın tasarlama hükmü bakımından geçerliliği bulunmayacaktır⁶⁸. Yargıtay içtihatlarında tasarlamının varlığının kabulü için esas alınan kriterler şu şekildedir⁶⁹:

- Failin kasten öldürme suçunu işlemeye karar vermiş olması ve bu kararın uzun

⁶⁵ Dülger (n 4) 470.

⁶⁶ Dülger (n 4) 470.

⁶⁷ Artuk ve diğerleri (n 14) 346.

⁶⁸ Yargıtay 1. CD., E. 2010/5831 K. 2012/2774 T. 11.04.2012 “...Sanıkların uygun gördükleri bir minibüs sürücüsünü yağmalamak konusunda anlaşukları, minibüs sürücüsünün kimliğinin belli olmadığı, kimliği belirsiz olan şahsa karşı tasarlama hükümlerinin uygulanamayacağına gözetilmesi...” (lexpera.com, Son Erişim Tarihi: 20.04.2024).

⁶⁹ Yargıtay CGK., E. 2010/222 K. 2011/7 T. 25.1.2011.; (lexpera.com, Son Erişim Tarihi: 20.04.2024).

bir zaman dilimi içerisinde oluşturulması gerekmektedir⁷⁰.

•Fail hem suçu işlemeye karar verdiği anda ve hem de suçu işlediği anda soğukkanlılıkla hareket etmiş olmalıdır⁷¹.

•Fail, gerçekleştirmeyi planladığı eylemi, belirlediği kurgu çerçevesinde icra etmelidir⁷².

•Fail, işlemeyi düşündüğü suçu işlemekten evvel soğukkanlı ve sakin bir şekilde düşünüp, bu kararından vazgeçmemelidir. Bu sebeple derhal karar verip öldürme eylemini gerçekleştirirse burada tasarlama değil, ani kast söz konusu olur.

Genel itibariyle, Yargıtay tarafından benimsenen kriterlerin, soğukkanlılıkla ilgili

⁷⁰ Yargıtay CGK., E. 2013/270 K. 2014/197 T. 22.4.2014 “*Sanıklar Bilgi, K. ve Güven ile katılan arasında husumet bulunduğu, sanık Güven'in tesadüfen kahvehanede gördüğü katılanın kendisini kahvehaneden kovması üzerine diğer sanıkları aramasından yaklaşık 20 dakika sonra gerçekleşen somut olayda, sanıkların öldürme kararı vermeleri ile icrası arasında çok kısa bir zaman geçtiği, diğer bir anlatımla ruhi sükunete ulaşarak kararlarını tekrar gözden geçirmeleri için yeterli sürenin bulunmadığı, içinde buldukları tehevür hali devam etmekte iken öldürme kararını verip hemen akabinde icra ettikleri anlaşıldığından, tasarlamanın şartlarının oluşmadığının kabulü gerekmektedir.*” (lexpera.com, Son Erişim Tarihi: 20.04.2024).

⁷¹ Yargıtay 1. CD., E. 2011/553 K. 2011/5594 T. 29.09.2011 “*Sanığın maktulenin kafasına bir el ateş ederek öldürdüğü olayda; öldürme suçunun tasarlanarak işlendiğinin kabulü için sanığın, soğukkanlı ve koşulsuz olarak maktuleyi önceden öldürmeye karar vermesi, bu kararında sebat ve ısrar göstermesi, bu kararından dönmeyerek onu öldürmesi gerektiği, oysa somut olayda suçun tasarlanarak işlendiğini gösterir her türlü kuşku dan uzak, kesin ve inandırıcı kanıt bulunmadığı anlaşıldığından, sanığın sadece, kasten resmi nikahlı eşini öldürmek suçundan cezalandırılması ile yetinilmesi gerekirken tasarlayarak öldürme suçundan da hüküm kurulması yasaya aykırı olduğundan hükmün bozulmasına...*” (lexpera.com, Son Erişim Tarihi: 20.04.2024).

⁷² Yargıtay 1. CD., E. 2011/4486 K. 2012/8093 T. 12.11.2012 “*...Yargılamaya konu somut olayda sanığın, maktulü dövme suretiyle yaralama kararlılığında olduğu, olay günü gündüz saatlerinde bu yönde girişimde bulunduğu ancak eylemini tamamlayamadığı fakat akşam saatlerinde aniden verdiği kararlarla maktulü öldürdüğü anlaşılmakla; eyleminde öldürme suçuna ilişkin olarak tasarlamanın unsurlarının bulunmadığı gözetilerek, 5237 sayılı TCK'nun 81. maddesi ile cezalandırılması gerekirken suçun niteliğinde yanılığa düşülerek yazılı şekilde 82/l-a bendi gereğince ceza tayini; bozmayı gerektirmektedir...*” (lexpera.com, Son Erişim Tarihi: 20.04.2024).

olanlar hariç olmak üzere, plan kurma teorisine yönelik olduğu görülmektedir⁷³. Esasında tasarlamanın varlığının tespitinde her somut olayın ayrı ele alınması gerekmektedir; suçun işlendiği yer, zaman, plan ve araçlar her olay için ayrı ayrı değerlendirilmeli, tasarlama esas alınacak unsur soğukkanlılıktan ziyade belli bir süre içinde düşünme ve genel hatlarıyla plan yapma olmalıdır.

Bununla beraber üzerinde durulması gereken bir diğer husus da tasarlamanın bir plan doğrultusunda hazırlık yapmak, kapsamlı düşündükten sonra harekete geçmek anlamına gelmesi nedeniyle öğretide kastın en yoğun hali olarak düşünce kasti şeklinde de ele alındığıdır⁷⁴.

Öğretide tasarlama unsuruna ilişkin görüş ayrılığı, ani kast ile tasarlama kasti arasında yapılan ayırımın kastın yoğunluğu temelinde değerlendirilmesine ve neticesinde kastın en yoğun türü olan tasarlamanın eylemin haksızlık içeriğini etkilediği fikrine dayanmaktadır⁷⁵. Öğretideki yaygın görüş kastın bir diğer türünün de ani kast – tasarlama (düşünce) kasti ayırımına dayandığını savunmakta ve ilgili görüş bağlamında “tasarlama” eylemi kastın bir türü olarak kabul edilmektedir⁷⁶. Bununla birlikte ani kast ile tasarlama arasında yoğunluğa ilişkin bir derecelendirmenin söz konusu olduğu failin tasarlayarak harekete geçmesinin daha yoğun nitelikli kast içeriğine haiz olduğu bu görüşü savunanların temel düşüncesidir⁷⁷. Lakin ilgili görüş öğretideki diğer bir görüş tarafından eleştirilmektedir. Bizim de savunduğumuz bu ikinci görüş tasarlamanın hukuki

⁷³ Dülger (n 4) 472.

⁷⁴ Artuk ve diğerleri (n 14) 344.

⁷⁵ Dönmezer ve Erman (n 17) 234.

⁷⁶ Artuk ve diğerleri (n 14) 344; Dönmezer ve Erman (n 17) 234; Centel ve diğerleri (n 29) 395; Mustafa Ruhan Erdem ve Bahri Öztürk, Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri (21. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2021) 254; Hakeri (n 44) 189; Parlar ve Hatipoğlu (n 32) 288; Toroslu N ve Toroslu H, (n 37) 224; Düzgün ve Elmacı (n 30) 55.

⁷⁷ İçel, Kast (n 36) 68; Toroslu N ve Toroslu H, (n 37) 225, Apaydın, Kastın Çeşitleri (n 38) 49; Artuk ve diğerleri (n 14) 344; Parlar ve Hatipoğlu (n 32) 288; Özbek ve diğerleri (n 40) 186.

olmaktan çok fiili bir hal olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca kast, eylemin yapıldığı anda meydana gelen hareketin bir parçasını oluşturduğundan, hukuki değer ihlali bakımından henüz somut bir tehlikeye yol açmayan eylemlerde kastın varlığından söz edilemeyeceği gibi herhangi bir derecelendirmenin yapılması da mümkün değildir⁷⁸.

Tasarlamanın kastın bir türü olduğunu ileri süren ilk görüş ikinci görüş tarafından failin eyleme karar verdiği anın ortaya çıkması ve eylemin yıllar sonra dahi gerçekleştiğinde mümkün kılındığı açısından eleştirilmektedir⁷⁹. Bu noktada ikinci görüş kastın failin haksız eylemi gerçekleştirmeyi tercih ettiği anda olan kararına indirgenmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Zira kast iradenin oluşum süreciyle ilgili bir unsurdan ziyade eylemin icrası sırasında hareketin parçasını teşkil eden bir kavramdır⁸⁰. Dolayısıyla kişinin gerçekleştirmeyi düşündüğü haksızlığa ne kadar süre içerisinde karar vermiş olduğunun kast açısından önemi bulunmamaktadır⁸¹.

Diğer bir ifade ile kastın oluşum sürecinin eylemin vuku bulmasından öncesine ya da sonrasına denk gelebilmesi mümkün değildir. Zira aksi durumda içsel tasarlama ile kast arasında bir farkın kalmayacağını ve ilgili içgüdünün ceza hukukunda bir kast değerlendirmesine tabi tutulamayacağını ifade etmek gerekir⁸².

Kast arzu, saik ve buna benzer içgüdüsel kavramlardan birisi değildir⁸³. Buna

⁷⁸ Dülger (n 4) 472; Ozansü (n 34) 159.

⁷⁹ Ozansü (n 34) 157.

⁸⁰ Dülger (n 4) 472; Ozansü (n 34) 158.

⁸¹ Ozansü (n 34) 158; Dülger (n 4) 472.

⁸² Ozansü (n 34) 159.

⁸³ Saik, failin elde etmek istediği sonuca ulaşmaya iten nedenlerdir. Saik, iradenin oluşum aşaması ile ilgilidir ve bazen failin suça ilişkin çıkarı olan amaç ile birleşebilir. Suçun tanımında belirtilmedikçe, saik kastı etkilemez. Bu bağlamda saik kast olmayıp; kasttan önce gelen ve kastı hazırlayan duygu ve düşüncedir.; Cengiz Apaydın, Yargıtay Kararları Işığında Olası Kast ve Bilinçli Taksir (Seçkin Yayıncılık 2017) 57; Meraklı (n 22) 438;

binaen kastın saik, arzu ve buna benzer içgüdüsel kavramlar gibi az ya da çokluğundan bahsedilmesi mümkün olmamalıdır⁸⁴. Bu nedenle biz de tasarlama unsurunun kastın bir türü olarak değerlendirilmemesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Kusur failin hukuka uygun davranabilme olanağı mevcutken kendi özgür iradesiyle haksızlığı tercih etmesidir⁸⁵. Bu bağlamda failin haksızlığı tercih sürecine etki eden tüm etmenlerin kusur kapsamında ele alınması gerekmektedir. Dolayısıyla failin işleyeceği ceza normunda yer alan eylem üzerinde uzun süre düşünmüş olması ancak buna karşın yine de hukuka uygun davranmayı inkar etmek suretiyle haksızlığı tercih etmesinin ve eylemi gerçekleştirme üzerinde bu şekilde yoğun iradesinin mevcut olmasının kast kavramı ile bir ilişkisi bulunmamaktadır bu hususun kusur kapsamında cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesinde dikkate alınması gerekmektedir⁸⁶.

Kanun koyucu tasarlamanın kusur bazında değerlendirilmesi gerekmesine rağmen doğrudan haksızlığa ilişkin nitelikli hal olarak düzenlemiştir. Bu durumda tasarlamanın varlığı doğrudan nitelikli hal olarak cezanın artmasına sebep olur. Lakin tasarlama kusura dairedir ve kusur kapsamında değerlendirilmelidir. Örneğin öğretilerde ifade edildiği üzere failin yakınının acılarına son vermek amacıyla tasarlayarak bir kasten öldürme gerçekleştirdiğinde tasarlama kavramı haksızlığın şekli unsuru olarak kabul edildiğinden doğrudan cezanın artmasına sebebiyet verecektir⁸⁷. Lakin bu durum

---

Ozansü (n 34) 159; Demirbaş (n 17) 406.

⁸⁴ Ozansü (n 34) 159.

⁸⁵ Artuk ve diğerleri (n 14) 493; Koca ve Üzülmüş (n 2) 313; Önder (n 36) 253.

⁸⁶ Akbulut (n 46) 398; Aynı yöndeki görüş için bkz.: “*Tekrar edelim ki, bu sürecin yani iradenin şekillenmesi sürecinin ve normun genel geçerliliği karşısında failin benimsediği inkarcı tutumun yoğunluğunun kast kavramıyla bir ilgisi yoktur. Dolayısıyla bu kavramlar, failin ani olarak veya üzerinde düşünerek vermiş olduğu bir karara dayanan eyleminin değerlendirilmesi ve cezanın ferdileşmesi bağlamında ele alınabilecektir.*”; Ozansü (n 34) 160.

⁸⁷ Ozansü (n 34) 160; Dülger (n 4) 472.

doğru ve hakkaniyetli bir sonuç vermez. Olması gereken husus ilgili tasarlamanın kusur ağırlığının (yoğunluğunun) tespiti ve değerlendirilmesinin yapılmasıdır⁸⁸. Bu durumda acıların sona ermesi maksadıyla tasarlayarak öldürme eyleminin gerçekleştirilmesi cezai sınırın tespitinde alt sınıra daha yakın olmalı, doğrudan cezanın artırımına sebebiyet vermemelidir.

D. KASTIN YOĞUNLUĞU

Kastın yoğunluğu, kastın niceliği bakımından az ve çok arasında bir derecelendirmenin yapılabilmesini ifade etmektedir⁸⁹. Kastın kendi içerisinde bir yoğunluk taşıyıp taşımadığına ilişkin öğretilerde farklı görüşler mevcuttur.

1. Eski Anlayışa Göre Yoğunluk

Eski anlayışı savunanlar kastın derecelendirilmesinin mümkün olamayacağını ve bundan dolayı kastın az ya da çokluğundan bahsedilemeyeceği görüşündedirler. Bu anlayışa göre kast mahiyeti itibariyle niceliksel bir derecelendirmeye konu olamaz, failin suç işlemeye ilişkin iradesi ya tam olarak vardır ya da hiç yoktur⁹⁰. Lakin bu görüş basit bulunarak eleştirilmiştir.

Bununla birlikte klasik eski anlayışın eksikliklerini düzeltmek maksadıyla kastın bizzatı yoğunluğunun bulunmadığının yanında kusur bakımından farklı derecelerde yoğunluk taşımamasının mümkün olduğu öğretilerde ifade edilmektedir. Kastın objektif haksızlık taşımamasına dair kendi içinde bir yoğunluk barındırmadığı ilgili görüş tarafından savunulmaktadır. Bu görüş taraftarlarınca, kast açısından failin hukuken yasaklanan normatif düzenlemeyi doğrudan, bilerek ve isteyerek ihlal ettiği ve bu nedenle kendi içinde bir yoğunluk barındırmadığı, ancak kasti gerçekleştirilen eylemin kusur bakımından

⁸⁸ Dülger (n 4) 472; Ozansü (n 34) 161.

⁸⁹ Toroslu N ve Toroslu H, (n 37) 226; Hafizoğulları ve Özen (n 36) 261.

⁹⁰ Apaydın, Kastın Çeşitleri (n 38) 50; Toroslu N ve Toroslu H, (n 37) 226; Hafizoğulları ve Özen (n 36) 261.

yoğunluğunun farklılık gösterebileceği ileri sürülmektedir⁹¹. Kastın bizatihi varoluşsal ağırlığına isabet eden bir yoğunluğundan bahsedilemeyeceği, ilgili yoğunluğun eylemin fail tarafından gerçekleştirilme planı kapsamında karar verme süreci vb. olguların tesiri altında iradenin bütünsel ortaya çıkış aşamasına, kısaca “kusura” ilişkin olduğu ifade edilmektedir⁹².

2. Yeni Anlayışa Göre Yoğunluk

Eski anlayışın aksine kastın derecelendirilebileceğini savunan bu görüş, kastın kişinin bilinç ve iradesinin bir sonucu olarak oluştuğunu ve aşağıdaki kriterlere bağlı şekilde ölçülendirildiğini ifade etmektedir⁹³.

a. Eylemin İradeliği

Eylemin iradeliğinin niceliği failin suç işleme iradesine dayalı hareketini gerçekleştirirken var olan kastının türüne ilişkin yapılan ayırmadır. Bu ayırım bakımından doğrudan kast ile failin suç işlemeye yönelik iradesi, olası kastının varlığına kıyasen daha yoğundur⁹⁴. Zira doğrudan kast sonucu meydana gelen netice failin hedefini oluşturmaktayken olası kastın varlığında vuku bulan neticede fail yalnızca sonucun gerçekleşme riskini kabul etmektedir⁹⁵.

b. Eyleme İlişkin Bilinç

Kastın yoğunluğunun belirlenmesinde eyleme ilişkin bilinç açısından önemli olan husus eylemin kararlaştırılma aşamaları ve geçen süredir⁹⁶. Failin karar verme sürecine etki eden tek bir saik bulunmamakta birden fazla karşıt saik de söz konusudur. Failin kararına giden bu seçim süreci ne kadar karmaşık ise failin eylem üzerinde daha fazla düşündüğü, iradesinin bir o kadar kuvvetli ve yoğun

⁹¹ Ozansü (n 34) 49.

⁹² Ozansü (n 34) 49.

⁹³ Toroslu N ve Toroslu H, (n 37) 226.

⁹⁴ Hafızoğulları ve Özen (n 36) 262; Toroslu N ve Toroslu H, (n 37) 227.

⁹⁵ Toroslu N ve Toroslu H, (n 37) 227.

⁹⁶ Demirbaş (n 17) 400; Önder (n 36) 319.

olduğu ileri sürülmektedir⁹⁷. Diğer bir anlatımla burada kastın yoğunluğunun tespiti suçun kararlaştırılma süresi ve kastın zamansal olarak devamlılığına ilişkin bir değerlendirmedir. Bu ayırım kastın çeşitleri başlığı altında değindiğimiz “tasarlama” eylemini kastın bir türü olarak nitelendiren ve tasarlamanın kastın en yoğun hali olduğunu savunan görüş açısından dayanak noktası teşkil etmektedir⁹⁸.

c. Eylemin Değersizliği Konusundaki Bilinç

Eylemin antisosyal karakterine ilişkin bilince sahip olunması kastın yoğunluğunda dikkate alınan bir diğer etkidir⁹⁹. Zira kastın yoğunluğu aynı zamanda psikolojik özellikler de barındırmaktadır¹⁰⁰. Bu nedenle kastın yoğunluğunun belirlenmesinde kişinin yalnızca eyleme ve eylemin doğuracağı neticelere ilişkin bilincinin tespiti yeterli değildir. Aynı zamanda ilgili davranışın toplumsal kurallara ve kanun hükmüyle uyumsuzluğunun bilincine ilişkin tespit ağırlığın oluşumunda önemli bir yere sahiptir. Yalnızca eylemi bilen ve isteyen kişinin sahip olduğu kast ile eylemin bilinip ve istenmesiyle bağlantılı olarak ilgili bilincin toplumsal kurallara aykırılığını da fark eden kişinin kastı aynı yoğunlukta değildir¹⁰¹. Zira eylemin kanunca aykırılığının düzenlendiğini bilen ve buna rağmen ilgili eylemi gerçekleştiren kişinin kastı, yalnızca eylemi iradi sonuçlarıyla gerçekleştiren kişinin kastına göre daha yoğun niteliktedir¹⁰².

3. Değerlendirme ve Görüşümüz

Her ne kadar haksızlıkların tümü hukuka karşı gösterilen bir "itaatsizlik" teşkil

⁹⁷ Artuk ve diğerleri (n 14) 348; Toroslu N ve Toroslu H, (n 37) 227; Hafizoğulları ve Özen (n 36) 261; Parlar ve Hatipoğlu (n 32) 288.

⁹⁸ Apaydın, Kastın Çeşitleri (n 38) 50; Toroslu N ve Toroslu H, (n 37); Hafizoğulları ve Özen (n 36) 26.

⁹⁹ Toroslu N ve Toroslu H, (n 37) 227.

¹⁰⁰ Hafizoğulları ve Özen (n 36) 262.

¹⁰¹ Hafizoğulları ve Özen (n 36) 262; Toroslu N ve Toroslu H, (n 37)

¹⁰² Toroslu N ve Toroslu H, (n 37) 228; Hafizoğulları ve Özen (n 36) 262.

etse de yaptırımlarının farklı olması devletin, belli normların ihlaline daha fazla önem verdiğini ve bunlar arasında bir ağırlık farkı gözettiğini açıkça göstermektedir. İşte bu farkı yaratan eylemin içerdiği haksızlığın derecesidir¹⁰³. Haksızlık, birden fazla değişkene bağlı olarak şekillenmekte ve içerik kazanmaktadır. Öncelikle saldırıya ya da tehlikeye uğrayan hukuki değer taşıdığı önem bu hususta belirleyicidir¹⁰⁴. Zira korunan hukuki değerler arasında bir önem sıralamasının bulunduğu aşikardır. Yaptırımlardan da görülebileceği gibi, her suç tipi aynı derecede değer ihtiva etmemektedir. Esasında bu durum başlıca iki sebepten kaynaklanmaktadır. Bunlardan ilki, suç tipleri ile korunmak istenen hukuki değerlerin farklı olmasıdır. Örneğin, vücut bütünlüğüne karşı yapılan bir saldırıdaki haksızlık düzeyi, mülkiyete karşı yapılan saldırılardaki haksızlık düzeyinden farklı olmaktadır¹⁰⁵. İkincisi ise söz konusu hukuki değerlerin her bir olayda farklı yoğunluklarda ve farklı şekillerde ihlal edilmesidir¹⁰⁶. Yani, aynı hukuki değere yönelmiş olsa dahi, farklı yoğunluğa sahip saldırılar da farklı düzeylerde haksızlıklara yol açmaktadır. Keza, suçun tüm unsurları haksızlık üzerinde eş zamanlı bir etkide bulunmaktadır. Bunlardan bazıları haksızlık düzeyini yükseltirken, bazıları ise bu seviyeyi düşürebilir. Örneğin diğer tüm koşulların aynı olduğu bir durumda 50.000 TL değerindeki bir eşyanın çalınması, 500 TL değerindeki bir eşyanın çalınmasına kıyasla daha yoğun bir haksızlık içerecektir.

Aynı şekilde taksirin haksızlık içeriğinin kastın haksızlık içeriğinden daha az olması nedeniyle, taksirle gerçekleştirilen eylemler kasten gerçekleştirilen eylemlere göre daha az kaçınılabildir; dolayısıyla taksirle işlenen eylemlerin

¹⁰³ Dülger (n 4) 233; Yasemin Baba, 'Haksızlık İçeriğindeki Azlığın Cezalandırma Üzerindeki Etkisi' (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi 2017) 46.

¹⁰⁴ Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 180.

¹⁰⁵ Koca ve Üzülmüş (n 2) 286.

¹⁰⁶ Dülger (n 4) 233; Baba (n 103).

haksızlık içeriği, kasten gerçekleştirilen eylemlere kıyasla daha azdır¹⁰⁷. Dolayısıyla, taksirli haksızlıklar, aynı haksızlığın kasten işlenen biçimine göre daha az ceza ile cezalandırılır.

Keza, norm bazen hukuki yararı yalnızca zarara karşı değil, aynı zamanda zarar tehlikesine karşı da korumaktadır¹⁰⁸. Örneğin, alkollü olduğu için güvenli bir şekilde araç kullanamayacağı halde araba kullanan kişi, tehlikeye maruz kalan hukuki menfaate herhangi bir zarar gelip gelmediğine bakılmaksızın, haksız bir eylemi işlemiş ve haksızlığı gerçekleştirmiş olur. Ancak hukuki değer tehlikeye düşürülmesine karşı getirilen yasağın ihlali, aynı hukuki değer zarara uğratılmasına nazaran daha az haksızlık içermektedir¹⁰⁹.

Netice itibarıyla fail, mağdur, suçun gerçekleştirildiği yer ve zaman, suçun işleniş biçimi, yol açtığı zarar ve tehlike, haksızlığın işleniş biçimi (kasten, taksirli) gibi değişkenlerin hepsi bir araya gelerek ‘total’ haksızlığı oluşturmaktadır.

Modern ceza hukukunda, cezalandırma işlevinin amacına uygun olabilmesi için haksızlık ile orantılı olması gerektiği istisnasız bir şekilde kabul edilmektedir. Bu bakımdan haksızlık derecesi ne kadar artarsa uygulanacak yaptırım da o kadar ağırlaşacak, aksine eylemin haksızlık içeriği azaldıkça yaptırım hafifleyecek ve hatta ceza hukukunun kapsam alanından çıkacaktır¹¹⁰. Dolayısıyla haksızlık nicelik ifade eden, yani derecelendirilebilen bir kavramdır.

II. TAKSİR

A. TAKSİRİN KAVRAMSAL TANIMI

Kişinin kendisinden beklenen ve göstermekle yükümlü olduğu dikkat ve özeni göstermemesi neticesinde istememesine karşın kanunda düzenlenen suç tipini

---

¹⁰⁷ Dülger (n 4) 259.

¹⁰⁸ Koca ve Üzülmöz (n 2) 120.

¹⁰⁹ Baba (n 103) 101.

¹¹⁰ Baba (n 103) 47.

ihlal etmesi taksir olarak ifade edilmektedir¹¹¹.

Kast ceza hukuku açısından haksızlığın temel görünüm biçimini oluşturmakta iken, taksir yalnızca kanunda belirtilen suç tipleri açısından uygulanabilen istisnai¹¹² bir haksızlık türüdür¹¹³. Zira 5237 sayılı TCK m. 22/1’de “*Taksirle işlenen fülller, kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır.*” denilmek suretiyle bu husus düzenlenmiştir. Ayrıca ilgili hükmün gerekçesinde suçların kural olarak kasten işlenebileceği ve ancak kanunda açıkça belirtilmiş olmak koşuluyla istisnai şekilde taksirle işlenebilmesi ve cezalandırılabilmesinin mümkün olacağı belirtilmiştir¹¹⁴.

Taksirin tanımı TCK m.22/2’de “*Dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticenin öngörülmeyle gerçekleştirilmesidir.*” şeklinde yapılmıştır¹¹⁵. TCK m. 22/3’te

¹¹¹ Koca ve Üzülmez (n 2) 194; Artuk ve diğerleri (n 14) 354; Bahar Demirci, ‘Türk Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Sorumluluk’ (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi 2011) 43; Özgenç, Kast (n 39) 348; Düzgün ve Elmacı (n 30) 64; Akbulut (n 46) 180; Tuğçe Hacıfazlıoğlu, ‘Taksirin Unsurları’, (2018) 10 (101) Fasikül Hukuk Dergisi 10, 12; Haluk Toroslu, ‘Bilinçli Taksir Üzerine Bir Değerlendirme’, (2016) 29 (126) TBB Dergisi 95, 104; Mehmet Saydam ve Nurten Öztürk, ‘Türk Ceza Hukuku Bakımından Taksir’, (2015) 6 (23) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 135, 144; Toroslu N ve Toroslu H, (n 37) 230; Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 256; Parlar ve Hatipoğlu (n 32) 318; Töngür ve Çetintürk (n 39) 158; Özbek ve diğerleri (n 40) 302.

¹¹² Taksirin istisnai niteliği haiz olması dolayısıyla cezalandırılmasındaki hukuki esaslara ilişkin öğretilerde çeşitli teoriler bulunmaktadır. Öğretilerdeki bu teoriler; etkin sebep teorisi, öngörebilme teorisi, öngörebilme ve önleyebilme teorisi ve hata(yanıma) teorisidir. Taksire ilişkin teorilerle ilgili detaylı bilgi için bkz.; Artuk ve diğerleri (n 14) 358 vd.; Dönmezer ve Erman (n 17) 246 vd.; Apaydın, Ceza Hukukunda Kusurluluk (n 41) 201; Hafizoğulları ve Özen (n 36) 263; Tahir Hami Topaç, Türk Hukukunda Taksir (Adalet Yayınları 2011) 34; Nil Melek Gültekin Diken, ‘Ceza Hukukunda Taksire Dayalı Sorumluluk’ (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi 2018) 32; Demirbaş (n 17) 409; Soyaslan (n 59) 436.

¹¹³ Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 259.

¹¹⁴ Demirbaş (n 17) 409; Demirci (n 111) 43; Hacıfazlıoğlu (n 111) 11; Koca ve Üzülmez (n 2) 191; Hafizoğulları ve Özen (n 36) 265; Hakeri (n 44) 254; Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 255; Artuk ve diğerleri (n 14) 367.

¹¹⁵ Koca ve Üzülmez (n 2) 188; Demirbaş (n 17) 409; Artuk ve diğerleri (n 14) 353; Cengiz Apaydın, ‘Kusurluluk’, (2016) 11 (116) Terazi Hukuk Dergisi 69, 87;

ise bilinçli taksirin tanımına yer verilmiştir. İlgili düzenleme; “*Kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi halinde bilinçli taksir vardır.*” şeklindedir¹¹⁶. Bu iki tanımlamayı mukayese ettiğimizde, basit taksir ile bilinçli taksirin ortak temelinin dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlal edilmesi olduğunun söylenmesi mümkündür. Keza taksirin her iki türünde de özen yükümlülüğünün ihlali nedeniyle meydana gelen sonuç istenmemektedir¹¹⁷.

A. BASİT TAKSİR

Basit taksir ya da bilinçsiz taksir olarak adlandırılan ve taksirin normal şeklini oluşturan taksir; failin, yapmış olduğu hareketle tipe uygun ve hukuka aykırı bir sonucun meydana gelebileceğini öngörmesi gerekirken, kendisinden beklenen dikkat ve özeni göstermeyerek bu sonucu öngörmemesi ve sonucun gerçekleşmesine sebebiyet vermesidir¹¹⁸. Neticenin öngörülebilirliği, taksiri kaza ve tesadüften ayırmaktadır¹¹⁹.

Basit taksir, failin öngörmesi gereken neticeyi öngörmemesi, hiç düşünmemesi ve aklına getirmemesi halinde söz konusu olmaktadır. Basit taksir, failin hukuk düzeni tarafından kendisine yüklenen objektif özen yükümlülüğüne aykırı

Hacıfazlıoğlu (n 111) 14; Hakeri (n 44) 251; Toroslu H, (n 111) 97; Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 257; Hasan Tahsin Keçelgil, Türk Ceza Hukukunda Taksirin Esasları (Yetkin Yayıncılık 2016) 40; Parlar ve Hatipoğlu (n 32) 315; Töngür ve Çetintürk (n 39) 158.

¹¹⁶ Toroslu H, (n 111) 103; Hafızoğulları ve Özen (n 36) 265; Demirbaş (n 17) 414; Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 284; Koca ve Üzülmöz (n 2) 188; Özbek ve diğerleri (n 40) 309.

¹¹⁷ Kasten işlenen suçlar bakımından yönlendirici irade, hukukun kendisine önem atfettiği sonuca, yani kanuni tanımda yer alan neticeye yöneliktir. Buna karşın, taksirle işlenen suçlarda söz konusu irade, hukuki anlamda önem taşımayan bir neticeye yönelik bulunmaktadır. Lakin, kişi hukukun kendisine yüklediği özen yükümlülüğüne aykırı hareket ettiği için, hukukun değer atfettiği başka bir netice de meydana gelmektedir. Bu nedenle taksirle işlenen bir haksızlık söz konusu olduğunda hareketin iradeliğinden bahsedilmektedir.; Artuk ve diğerleri (n 14) 368; Koca ve Üzülmöz (n 2) 188.

¹¹⁸ Soyaslan (n 59) 442; Cengiz Apaydın, Yargıtay Kararları (n 83) 293; Koca ve Üzülmöz (n 2) 194; Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 261.

¹¹⁹ Zafer (n 55) 267; Artuk ve diğerleri (n 14) 362; Demirbaş (n 17) 420.

hareket etmesi ve bunun sonucunda öngörebileceği ancak öngörmediği bir sonucun ortaya çıkması halinde gündeme gelmektedir¹²⁰. Bu itibarla, taksirle işlenen haksızlık türünü, objektif dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlal edilmesi oluşturmaktadır.

İcrai veya ihmali bir davranışta bulunan failin, yasal tanıma uygun bir eylemin meydana gelebileceğini öngörmesi gerekirken, kendinden beklenen özeni göstermeyerek böyle bir sonucun gerçekleşmesine sebebiyet vermesi durumunda oluşan taksirle işlenen eylemin haksızlık niteliği, korunan hukuksal değere yönelik objektif özen yükümlülüğüne aykırılık teşkil eden davranıştan kaynaklanmaktadır¹²¹. Bu sebeple ihlali söz konusu olan objektif özen yükümlülüğünün mutlak surette belirli bir hukuki değere ilişkin olması gerekmektedir¹²². Zira belirli bir hukuki değerden bağımsız, soyut nitelikli bir özen yükümlülüğünün mevcudiyetinden söz edilemez.

B. BİLİNÇLİ TAKSİR

Bilinçli taksir, failin iradi olan hareketinin kanunda düzenlenen suç tipinin gerçekleşmesine sebebiyet vereceğini öngörmesine karşın istememesi halidir¹²³. Bu durumda fail öngörmüş olduğu hukuka aykırı neticenin gerçekleşmeyeceğine dair güven, umut, inanç içerisinde¹²⁴. Neticenin öngörülebilirliği, failin hareketi gerçekleştirdiği zamanda ve o an ki şartlar ele alındığında sonucu

¹²⁰ Koca ve Üzülmez (n 2) 194; Zafer (n 55) 267.

¹²¹ Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 262; Zafer (n 55) 267; Koca ve Üzülmez (n 2) 195; Artuk ve diğerleri (n 14) 368.

¹²² Artuk ve diğerleri (n 14) 370; Apaydın, Yargıtay Kararları (n 83) 299; Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 262.

¹²³ Artuk ve diğerleri (n 14) 382; Koca ve Üzülmez (n 2) 233; Parlar ve Hatipoğlu (n 32) 338; Keçelgil (n 115) 158; Hafızoğulları ve Özen (n 36) 277; Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 280; Centel ve diğerleri (n 29) 405; Gültekin Diken (n 112) 128; Topaç (n 112) 86; Zafer (n 55) 280.

¹²⁴ Centel ve diğerleri (n 29) 405; Artuk ve diğerleri (n 14) 383; Demirci (n 111) 161; Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 281; Gültekin Diken (n 112) 130.

öngörebilmesinin kendisinden beklenebilir olmasına bağlıdır. Bununla birlikte sonucun öngörülmesi bakımından ayrıca failin yaşı, beden ve ruhi durumu, eğitim seviyesi gibi unsurların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir¹²⁵.

Fail bilinçli taksir halinde korunan hukuki değer bakımından, somut tehlikenin mevcudiyetini fark etmekte ancak tehlike derecesini küçümsemekte ya da tehlikenin meydana gelmeyeceği konusunda kendi becerisine güvenmektedir¹²⁶. Dolayısıyla bilinçli taksirle hareket eden fail gerçekleştirdiği iradi eylemin sonucunda meydana gelme ihtimali olan istemediği zararlı neticeleri öngörmekte ancak gerçekleşmeyeceğine ilişkin inanç ile eylemine devam ederek risk almaktadır. Bu durumda fail, sonuca ilişkin öngörüsüne karşın eylemine devam etmektedir. Eylemden doğan zararlı sonuçlar bu bağlamda doğal olarak failin öngörüsü içerisinde kalmaktadır¹²⁷.

Bilinçli taksirin hukuki niteliği hususunda öğretide çeşitli görüşler mevcuttur.

¹²⁵ Demirbaş (n 17) 415; Demirci (n 111) 161; Hakeri (n 44) 258; Düzgün ve Elmacı (n 30) 132; Yargıtay'da aynı görüştedir ve bu yönde kararlar vermektedir. Örneğin; Yargıtay CGK., E. 2004/97 K. 2004/115 T. 11.05.2004; *"..Neticenin öngörülebilmesi (tahmin edilebilmesi) ise failin hareketlerinin sonuçlarını tahmin edebilme yeteneğini ifade eder. Bu bakımdan failce neticenin öngörülebilir olup olmadığının belirlenmesi bakımından failin yaş, görgü, meslek vs. gibi niteliklerinin nazara alınmasını zorunlu kılar. Zira öngörülebilmenin imkansız olması durumunda taksirden değil, kaza ve tesadüflerden söz edilebilir. Öngörebilme olanağının belirlenmesinde nasıl bir ölçüt uygulanacağı hususu uygulama ve öğretide de tartışılmış, failin kişisel niteliklerini gözönünde bulunduran subjektif görüş eğilim kazanmıştır. Bu görüşe göre failin görgüsü, sosyal seviyesi, yaşam tecrübesi, bedeni ve akli hali, zeka düzeyi gibi hususlar öngörme olanağının belirlenmesinde nazara alınacaktır. Somut olayda, sanık 21 yaşında, dört yıldır gayriresmi evli, okuma yazma dahi bilmeyen ve kırsal kesimde yaşayan bir ev kadınıdır. Sanığın ekonomik ve sosyal durumu, kişisel gelişim düzeyi, yaşı, öğrenim görmemiş olması ve yaşadığı çevrenin koşulları dikkate alındığında, çocuğunu sevip onunla oynayıp şakalaşırken havaya atıp tuttuğu sırada ve hareketli oldukları bir anda meydana gelen olayda açıklanan kıstaslar gereği neticenin öngörülebilir olmaması nedeniyle sanığa atfi mümkün bir kusur bulunmadığından, atılı suçun manevi unsuru oluşmamıştır. Bu itibarla, Yerel Mahkemenin önceki mahkumiyet hükmünde direnmeye ilişkin kararı isabetsiz olup bozulmasına karar verilmelidir."* (lexpera.com, Son Erişim Tarihi: 25.12.2023).

¹²⁶ Hakeri (n 44) 261; Artuk ve diğerleri (n 14) 383; Demirci (n 111) 162.

¹²⁷ Soyaslan (n 59) 442; Demirci (n 111) 162.

Öğretideki ilk görüş bilinçli taksiri kastın içerisinde değerlendirmektedir¹²⁸ ve bilinçli taksiri basit taksirle karşılaştırmak suretiyle açıklamanın mümkün olamayacağını yapılan bu ayrımın yapay bir ayrım olduğunu ileri sürmektedir. Bu görüşü savunan yazarlar neticenin fail tarafından istenmeyebileceğini kabul etmemektedir. Zira ilgili görüşe göre öngörülen sonuç fail tarafından gerçek anlamda istenmemiş ise fail bu sonucu doğuran eylemine devam etmeyecek ve zararlı sonuç meydana gelmeyecektir¹²⁹. Diğer bir ifadeyle eğer fail öngördüğü neticeye rağmen eylemine devam ediyorsa gerçekleşen sonucu istemediğinden bahsedilmemesi gerekir ve bu kapsamda bilinçli taksir olarak ifade edilen durum aslında kastın bir türüdür¹³⁰. Öğretideki diğer bir görüş taksirin, bilinçli taksir ve basit taksir şeklindeki ayrımını hatalı bulmaktadır¹³¹. Zira bu görüşü savunan yazarlar asıl taksir türünün “*bilinçli taksir*” olarak nitelendirilen sorumluluk şekli olduğunu ve failin gerçekleştirdiği eylemin neticelerini öngörmemiş olması halinde cezai sorumluluğunun da mümkün olamayacağını ifade etmektedirler¹³². Bunun dışında öğretilerde bilinçli taksiri ayrı üçüncü bir kusurluluk türü olarak kabul eden yazarlar¹³³ olmakla birlikte taksirin bir çeşidi olduğunu ileri süren yazarlar da vardır¹³⁴.

Bilinçli taksiri, taksirin bir türü olarak kabul eden yazarlar bilinçli taksire yükledikleri anlamlar bakımından kendi içlerinde de farklıklar barındırmakta ve

¹²⁸ Dönmezer ve Erman (n 17) 264; Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 291.

¹²⁹ Gültekin Diken (n 112) 142; Keçeligil (n 115) 164; Dönmezer ve Erman (n 17) 264; Saygılar (n 63) 143; Topaç (n 112) 86.

¹³⁰ Dönmezer ve Erman (n 17) 264; Kayıhan İçel, Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Subjektif Sorumluluk (İstanbul 1967) 186; Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 294; Gültekin Diken (n 112) 143; Saygılar (n 63) 144; Topaç (n 112) 86; Keçeligil (n 115) 164.

¹³¹ Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 294; Gültekin Diken (n 112) 143.

¹³² Saygılar (n 63) 150; Gültekin Diken (n 112) 143.

¹³³ İçel, Taksirden Doğan Subjektif Sorumluluk (n 130) 187.

¹³⁴ Keçeligil (n 115) 171; Topaç (n 112) 88; Gültekin Diken (n 112) 144; Saygılar (n 63) 149

bu kapsamda öğretide üç farklı görüş bulunmaktadır¹³⁵.

İlk görüş, neticenin fail tarafından öngörülmesine rağmen, failin şansına ve marifetine güvenerek neticenin gerçekleşmeyeceği düşüncesiyle hareket etmeye devam etmesinde bilinçli taksirinin olduğunu ileri sürmektedir^{136 137}. Bu görüşü destekleyen yazarlara göre, failin eylemi gerçekleştirirken neticenin oluşmayacağını ümit etmesi yeterli görülmektedir¹³⁸. Bu görüş, bilinçli taksirin olası kasttan ayırt edilmesini sağlayan bir kriterinin bulunmadığı ve failin neticenin gerçekleşmeyeceğine dair güçlü bir kanaate sahip olması gerektiği gerekçesiyle eleştirilmiştir¹³⁹. Öğretide bu tarz bir duruma verilen örnek, sirkte bıçak fırlatma gösterisi yapan ve mesleği bu olan kişinin, deneyimine, şansına ve geçmişte yaşadığı herhangi bir sorun olmamasına güvenerek iş birliği yaptığı partnerine bıçakları gelmeyecek şekilde atmaya karar vermesi ve harekete geçmesi, ancak bu hareketi neticesinde karşısındaki kişiyi yaralaması ya da öldürmesi halinde bilinçli taksirle hareket ettiği kabul edilir. Lakin ilgili örnekte bıçak atışı yapan kişinin mesleğinin bu olmadığı ve konu hakkında bir uzmanlığının da bulunmadığı yalnızca arkadaşıyla girdiği iddia sonucu bunu denediğinin varsayılması halinde, bu görüşü savunan yazarların görüşünden hareketle, bu iki arkadaştan bıçak fırlatan da arkadaşının ölmemesini kuşkusuz ki ümit edecektir ve bu ümitle harekete geçmesine rağmen arkadaşını yaralaması ya

¹³⁵ Koca ve Üzülmöz (n 2) 234; İçel, Taksirden Doğan Sübjektif Sorumluluk (n 130) 186 vd.

¹³⁶ Topaç (n 112) 91; Koca ve Üzülmöz (n 2) 234; İçel, Taksirden Doğan Sübjektif Sorumluluk (n 130) 190.

¹³⁷ Yargıtay CGK., 11.03.2008 -275/49 sayılı “*Bilinçli taksirde gerçekleşen sonuç fail tarafından öngörüldüğü halde istenmemiştir. Gerçekten neticeyi öngördüğü halde, sırf şansına veya başka etkenlere, hatta kendi beceri veya bilgisine güvenerek hakaret eden kimsenin tehlike hali, bunu öngörmemiş olan kimsenin tehlike hali ile bir tutulamaz; neticeyi öngören kimse, ne olursa olsun, bu neticeyi meydana getirecek harekette bulunmamakla özellikle görevlidir*” şeklinde vermiş olduğu karar bu görüş üzerine kuruludur. (lexpera.com, Son Erişim Tarihi: 20.04.2024).

¹³⁸ Topaç (n 112) 91.

¹³⁹ İçel, Taksirden Doğan Sübjektif Sorumluluk (n 130) 190; Topaç (n 112) 91.

da öldürmesi durumunda bilinçli taksirden sorumlu tutulması gerekecektir¹⁴⁰. Ancak mevcut uygulamalar göz önünde bulundurulduğunda bu sonucun yerinde olmadığı görülmektedir. Zira ilk olay bilinçli taksirin klasik bir örneği olsa da ikinci olayda belirtilen şekilde hareket eden kişinin olası kastının bulunduğu hususu tartışılabilecektir. Bu görüş benimsenecek olursa, olası kast ve bilinçli taksir ayrımı yapılamayacak ve olası kast kapsamına giren birçok eylem bilinçli taksir kapsamında değerlendirilecektir. Bu görüşün kabulünün mümkün olmadığı kanaatindeyiz. Zira bilinçli taksir bakımından, failin sadece öngördüğü neticenin gerçekleşmeyeceğini ümit etmesi halinde, olası kast ile bilinçli taksiri birbirinden ayırt etmek iyice güçleşecektir.

İkinci görüş, bilinçli taksiri, ulaşılmak istenilen netice ile gerçekleşme ihtimali öngörülen netice arasında kurulan ilişki temelinde açıklamaktadır¹⁴¹. Bu görüşe göre, kişi belli bir sonuca ulaşmak için genellikle başka sonuçları da gerçekleştirmek zorunda kalmaktadır. Bu durumda kişi, istediği neticenin gerçekleşmesi uğruna ortaya çıkan diğer sonuçlardan da sorumludur ve iradi olarak bunları gerçekleştirdiği kabul edilmelidir. Zira yalnızca kişinin doğrudan istediği neticeler bakımından değil, gerçekleşmesine izin verdiği neticeler bakımından da iradilik söz konusudur¹⁴². Bununla birlikte gerçekleşmesi istenen asıl netice ile yan netice birbiriyle çelişki içerisindeyse bu durumda yan neticelerin iradeliğinden bahsetmek mümkün değildir. Görüş uyarınca bu durumda, yani neticeler arasında çelişki söz konusuysa bilinçli taksir, bütünlük içerisinde ise olası kast var demektir¹⁴³. Bu görüş, bilinçli taksir açısından bu iki netice arasında bir çelişki olduğunun her zaman söylenmesinin mümkün olmadığı nedeniyle öğretilde eleştirilmiştir¹⁴⁴. Ayrıca bu anlayışa göre, failin

¹⁴⁰ İçel, Taksirden Doğan Sübjektif Sorumluluk (n 130) 189.

¹⁴¹ Koca ve Üzülmöz (n 2) 234; İçel, Taksirden Doğan Sübjektif Sorumluluk (n 130) 190.

¹⁴² Koca ve Üzülmöz (n 2) 234.

¹⁴³ Koca ve Üzülmöz (n 2) 234; İçel, Taksirden Doğan Sübjektif Sorumluluk (n 130) 190.

¹⁴⁴ İçel, Taksirden Doğan Sübjektif Sorumluluk (n 130) 190

meydana gelmesine izin verdiği neticelerin tamamı iradi sayılacakları için, bilinçli taksirin söz konusu olduğu her durumda öngörülen neticelerin tamamının aynı zamanda istenildiğinin söylenebilecektir, böylesi bir düşünceyse mantık dışıdır.

Üçüncü görüş ise bilinçli taksirde, neticenin gerçekleşmesi ihtimalini öngören failin, somut olayda bu neticenin gerçekleşmeyeceğini düşündüğünü, bu düşüncesinin sebebinin failin düştüğü hata hali olduğunu ve bu hata halinin de iradeyi ortadan kaldırdığını ifade etmektedir¹⁴⁵.

Yukarıda incelediğimiz görüşlerden de anlaşılacağı üzere, öğretide bilinçli taksirin hukuki niteliğine ilişkin henüz bir görüş birliği bulunmamaktadır. Kanaatimizce bilinçli taksirden bahsedebilmesi için failin somut olaydaki neticeyi öngörmesi, ancak bu öngörünün genel mahiyette olması ve failin şans ve becerisine güvenerek neticenin gerçekleşmeyeceği düşüncesiyle hareket etmesi gerekmektedir. Örneğin bir kişinin yüksek hızda araç kullanmasının genel olarak kazaya sebebiyet verebileceğini öngörmesine rağmen kendi becerilerine güvenerek davranışına devam etmesi halinde kişinin bilinçli taksirinden söz edilecektir. Zira bir kişinin taksirinden söz edilebilmesi için, öğretide ve Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere, bu kişinin sadece neticenin meydana gelmesini istememesi yeterli olmayıp, aynı zamanda failin bu neticenin gerçekleşmeyeceği inancı ile hareket etmesi de aranmaktadır¹⁴⁶. Aksi takdirde, failin neticeyi

¹⁴⁵ Topaç (n 112) 93; İçel, Taksirden Doğan Sübjektif Sorumluluk (n 130) 191; Koca ve Üzülmöz (n 2) 235.

¹⁴⁶ Bu duruma örnek olarak Yargıtay 9. CD.; E. 4561/6973 T. 18.10.2005 “50 NC damperli kamyonun kasasına 30 işçiyi bindiren sanığın tarlasına giderken, yolda kendisi gibi işçi taşıyan küçük minibüs şeklindeki otobüs ile yarışa girdiği ve otobüsü solladığı, yarış neticesi bilahare tekrar aynı hizaya geldiklerinde yine hızlı bir şekilde otobüsü sollamak istediğinde, karşıdan gelen aracı görüp onunla çarpışmamak için sola direksiyon manevrası yaptığında hakimiyetini kaybederek şarampole devrildiği şeklinde gelişen olayda, TCK'nın 45/son maddesinde tanımlanan bilinçli taksir suçunun yasal unsurlarının oluştuğunun gözetilmemesi, yasaya aykırıdır.” gösterilebilir.; Koca ve Üzülmöz (n 2) 238.

öngörmesine rağmen hareketlerine devam etmesi durumunun olası kasttan bir farkı kalmayacaktır. Sonuç olarak, bir kişinin genel olarak hareketinin olumsuz sonuçlar doğuracağını öngörmesi, ancak bu sonuçları istememesi ve failin bu sonucun gerçekleşmeyeceğine dair samimi bir inançla hareketlerine devam etmesi halinde bilinçli taksirden bahsedileceği ve bilinçli taksirin bir taksir türü olarak kabul edilmesinin isabetli olduğu kanaatindeyiz.

C. BİLİNÇLİ TAKSİR HALİNDE HAKSIZLIK İÇERİĞİNİN YOĞUNLUĞUNDAN SÖZ EDEBİLİR MİYİZ?

Taksirin kendi içerisinde bir yoğunluğa sahip olup olmadığı hususuna ilişkin öğretide farklı görüşler mevcuttur.

Temeli Roma Hukukuna dayanan ancak günümüzde terk edilen anlayışa göre taksir; ağır taksir, hafif taksir ve çok hafif taksir olmak üzere üçe ayrılmakta idi. Bu anlayışa göre; suçun kanuni tanımında yer alan ve gerçekleşen neticenin herkesçe öngörülebilir olmasına karşın fail tarafından öngörülememesi hali ağır taksiri (*culpa lata*), neticenin önlenbilmesi bakımından normal bir kişinin sahip olduğu dikkat ve özen yükümlülüğünün failce gösterilmemiş olması hafif taksiri (*culpa levis*) ve ancak olağanüstü dikkat ve özen gösterilmesi suretiyle neticenin öngörülebilir olması çok hafif taksiri (*culpa levissima*) oluşturmaktaydı¹⁴⁷. Ancak belirttiğimiz üzere günümüzde failin taksirden doğan sorumluluğunun tespitinde subjektif ölçütler barındıran bu ayırım tercih edilmemektedir. Zira ilgili ayırım yerine, failin taksirine dayanan kusur yoğunluğu dikkate alınmak kaydıyla cezaya hükümlenmesi esası kabul edilmektedir.

Öğretide yer alan ilk görüş tarafından, bilinçli taksirin objektif haksızlık içeriğine sahip olması nedeniyle bağımsız bir *sui generis* (kendine özgü) yoğunluk taşıyamayacağı ifade edilmektedir¹⁴⁸. Taksirin “bilinçli” niteliğinin, failin

¹⁴⁷ Keçeliğil (n 115) 149; Demirbaş (n 17) 422.

¹⁴⁸ Ozansü (n 34) 48.

hukuken korunma değeri atfedilen bir olguyu tehlikeli biçimde ihlal etmesine delalet ettiği ve bu nedenle ilgili yoğunluk tartışmasının taksirle ilişkilendirilmemesi gerektiği ileri sürülmektedir¹⁴⁹. Yoğunluktan anlaşılması gerekenin kusura dair olduğu ve bu bağlamda değerlendirilmeye tabi tutulması gerekenin eylemin bizatihi varoluşsal ağırlığına isabet eden kast veya bilinçli taksirle alakalı olmadığı belirtilmektedir¹⁵⁰.

Öğretide bizim de katıldığımız ikinci görüş, taksirin kendi içinde bir yoğunluğa sahip olduğu ve dolayısıyla kendi içerisinde de derecelendirmeye tabi tutulabileceğini ileri sürmektedir. Bu derecelendirme 765 sayılı eTCK zamanında m. 455 ve m. 459 hükümlerine eklenen fıkralar sebebiyle hakim cezanın belirlenmesinde failin somut olay karşısında taksir derecesini dikkate almakla beraber ilgili hüküm dolayısıyla failin kusuru 8/8 üzerinden hesaplanmakta ve hakim failin taksirinin yoğunluk derecesi kapsamında hükmedeceği cezayı 1/8'ine kadar indirebilme hususunda takdir yetkisini haizdi¹⁵¹. Ancak 5237 sayılı yeni TCK'da matematiksel bir derecelendirilmeye gidilmeyip taksirin yoğunluğuna göre cezanın alt ve üst sınırları çerçevesinde cezaya hükmolunacaktır¹⁵². Alt ve üst sınır arasındaki cezanın belirlenmesinde TCK m. 61/1 hükmünde yer alan yedi ölçüt dikkate alınacaktır. TCK m. 61/1 düzenlemesine göre hakim; suçun işleniş biçimini, suçun işlenmesinde kullanılan araçları, suçun işlendiği yer ve zamanı, suç konusunun önem ve değerini, ortaya çıkan zarar veya tehlikenin ağırlığını, failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını, failin amaç ve saikini göz önünde bulundurmak suretiyle, işlenen suçun yasal tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırları arasında temel cezayı

---

¹⁴⁹ Ozansü (n 34) 48.

¹⁵⁰ Ozansü (n 34) 48.

¹⁵¹ Demirbaş (n 17) 422; Keçeligil (n 115) 149; Saygılar (n 63) 171.

¹⁵² Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 1041; Keçeligil (n 115) 149; Demirbaş (n 17) 422; Saygılar (n 63) 171.

belirleyecektir.

Temel cezanın tayininde gözetilen ölçütlerden ‘f’ bendinde yer alan ‘failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığı’ unsuru dışındakiler işlenen eylemin haksızlık içeriğine ilişkindir¹⁵³. Yeni Kanun sisteminde kusur, suçun oluşması için gerekli bir unsur olmadığından, işlenen eylemin haksızlık içeriği ile ilgili bir husus değildir¹⁵⁴. Kast ve taksir, eylemin ifade ettiği haksızlığın unsurlarından birini oluşturmaktadır. Başka bir deyişle, kast ve taksir bir kusurluluk şekli olmayıp, suçu oluşturan haksızlığın işleniş biçimini ifade etmektedir¹⁵⁵. Dolayısıyla, kast ve taksir eylemin suç (haksızlık) teşkil edebilmesi için mevcudiyeti gereken bir unsuru oluşturmaktayken, kusurluluk ancak haksızlık oluşturan bir eylemin, yani tüm unsurlarıyla oluşmuş olan bir suçun varlığını takiben gündeme gelen ve failin işlediği eylemden dolayı kınamaya tabi tutulmasını sağlayan bir husustur. Kusur, işlenen haksızlık sebebiyle fail hakkında yapılan kınama yargısı olup, bu yargının konusunu failin kasten veya taksirle işlediği haksız eylem oluşturmaktadır¹⁵⁶. Bu itibarla, kasten veya taksirle gerçekleştirilen haksızlık kusur yargısının zeminini oluşturmakta ve kusur kasten yahut taksirle işlenen bir haksızlığa dayanmaktadır¹⁵⁷. Bu sebeple TCK m. 61/1 (f) bendi kapsamında temel cezanın belirlenmesinde etkin olan kusurun ağırlığı, cezanın kusur bakımından bireyselleştirilmesinin bir aracını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, failin kasta dayalı kusurunun ağırlığı, suçu oluşturan haksız eylemi işleme kararlılığı ve bu yöndeki ısrarlı isteği olarak anlaşılmalıdır¹⁵⁸. Failin suçu işlemek için gösterdiği çaba, kasta dayalı kusurunun ağırlığına delil teşkil eder.

¹⁵³ Koca ve Üzülmöz (n 2) 712; Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 1042; Dülger (n 4) 1006.

¹⁵⁴ Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 455; Koca ve Üzülmöz (n 2) 717.

¹⁵⁵ Koca ve Üzülmöz (n 2) 717; Dülger (n 4) 1006; Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 457.

¹⁵⁶ Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 458; Artuk ve diğerleri (n 14) 868; Koca ve Üzülmöz (n 2) 717; Dülger (n 4) 1009.

¹⁵⁷ Koca ve Üzülmöz (n 2) 717; Dülger (n 4) 1009; Özgenç, Genel Hükümler (n 1) 458; Artuk ve diğerleri (n 14) 868.

¹⁵⁸ Koca ve Üzülmöz (n 2) 718; Artuk ve diğerleri (n 14) 868; Dülger (n 4) 1009.

Taksirli suçlarda ise gerçekleştirilen davranış sonucunda kanun hükmünde düzenlenen neticenin kişisel olarak öngörülebilirliği taksire dayalı kusurun ağırlığının belirlenmesinde dikkate alınacaktır¹⁵⁹. Neticenin kolayca öngörülebilir olduğu durumlarda, failin taksire dayalı kusurunun ağırlığı daha yüksektir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, kast ve taksirin kendi içlerinde taşıdıkları haksızlık içeriği bakımından, doğrudan kast > olası kast > bilinçli taksir > basit taksir şeklinde bir derecelendirmeye tabi tutulması mümkündür¹⁶⁰. Ancak, her kasten gerçekleştirilen eylem, her taksirli eylemden daha ağır bir haksızlık ifade etmez. Burada anlatılmak istenen husus diğer tüm koşulların aynı olduğu hallerde bir eylemin kasten işlenmesinin taksirli haline nazaran daha ağır bir haksızlık içerdiğidir.

SONUÇ

Ceza hukukunda yaptırımın türünü ve seviyesini iki temel parametre belirlemektedir. Bunlar; haksızlık ve kusurdur. Haksızlığın gerçekleşme biçimi olarak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda kast ve taksir olarak öngörülmüştür.

Eylemin maddi dünyadaki sonuçları failin iradesinden bağımsız olarak kendiliğinden değişkenlik gösterebilir nitelikte olduğundan, tüm sonuçlar failin sorumluluğu kapsamında değerlendirilemez. Kast nedeniyle oluşan sübjektif sorumluluğun ölçütü failin dış dünyada eyleminin yaratacağı sonuçları bilmesi ve istemesi ile sınırlıdır. Öyleyse kast bilme ve isteme şeklinde iki ana unsurdan oluşmaktadır. Kastın yoğunluğu, kastın niceliği bakımdan az ve çok arasında bir derecelendirmenin yapılabilesini ifade etmektedir. Kastın kendi içerisinde bir yoğunluk taşıyıp taşımadığına ilişkin öğretide farklı görüşler mevcuttur. Eski görüşü savunanlar kastın derecelendirilmesinin mümkün olamayacağını ve

¹⁵⁹ Dülger (n 4) 1009; Koca ve Üzülmez (n 2) 718; Artuk ve diğerleri (n 14) 869.

¹⁶⁰ Baba (n 103) 131.

bundan dolayı kastın az ya da çokluğundan bahsedilemeyeceği görüşündedirler. Bu anlayışa göre kast mahiyeti itibariyle niceliksel bir derecelendirmeye konu olamaz, failin suç işlemeye ilişkin iradesi ya tam olarak vardır ya da hiç yoktur. Lakin bu görüş basit bulunarak eleştirilmiştir. Bununla birlikte klasik eski anlayışın eksikliklerini düzeltmek maksadıyla kastın bizatihi yoğunluğunun bulunmadığının yanında kusur bakımından farklı derecelerde yoğunluk taşımamasının mümkün olduğu öğretide ifade edilmektedir. Kastın objektif haksızlık taşımamasına dair kendi içinde bir yoğunluk barındırmadığı ilgili görüş tarafından savunulmaktadır. Bu görüş taraftarlarınca, kast açısından failin hukuken yasaklanan normatif düzenlemeyi doğrudan, bilerek ve isteyerek ihlal ettiği ve bu nedenle kendi içinde bir yoğunluk barındırmadığı, ancak kasti gerçekleştirilen eylemin kusur bakımından yoğunluğunun farklılık gösterebileceği ileri sürülmektedir. Kastın bizatihi varoluşsal ağırlığına isabet eden bir yoğunluğundan bahsedilemeyeceği, ilgili yoğunluğun eylemin fail tarafından gerçekleştirilme planı kapsamında karar verme süreci vb. olguların tesiri altında iradenin bütünsel ortaya çıkış aşamasına, kısaca “kusura” ilişkin olduğu ifade edilmektedir. Eski anlayışın aksine kastın derecelendirilebileceğini savunan bizim de benimsediğimiz yeni anlayış, kastın kişinin bilinç ve iradesinin bir sonucu olarak oluştuğunu ve eyleme ilişkin irade, bilinç veya eylemin değersizliğine bağlı şekilde ölçütlendirildiğini ifade etmektedir. Zira her ne kadar haksızlıkların tümü hukuka karşı gösterilen bir "itaatsizlik" teşkil etse de yaptırımlarının farklı olması devletin, belli normların ihlaline daha fazla önem verdiğini ve bunlar arasında bir ağırlık farkı gözettiğini açıkça göstermektedir. İşte bu farkı yaratan eylemin içerdiği haksızlığın derecesidir. Haksızlık, birden fazla değişkene bağlı olarak şekillenmekte ve içerik kazanmaktadır. Keza, suçun tüm unsurları haksızlık üzerinde eş zamanlı bir etkide bulunmaktadır. Bunlardan bazıları haksızlık düzeyini yükseltirken, bazıları ise bu seviyeyi düşürebilir.

Kişinin kendisinden beklenen ve göstermekle yükümlü olduğu dikkat ve özeni

göstermemesi neticesinde istememesine karşın kanunda düzenlenen suç tipini ihlal etmesi taksir olarak ifade edilmektedir.

Taksirin kendi içerisinde bir yoğunluğa sahip olup olmadığı hususuna ilişkin öğretide farklı görüşler mevcuttur. Öğretide yer alan ilk görüş tarafından, bilinçli taksirin objektif haksızlık içeriğine sahip olması nedeniyle bağımsız bir *sui generis* (kendine özgü) yoğunluk taşıyamayacağı ifade edilmektedir. Taksirin “bilinçli” niteliğinin, failin hukuken korunma değeri atfedilen bir olguyu tehlikeli biçimde ihlal etmesine delalet ettiği ve bu nedenle ilgili yoğunluk tartışmasının taksirle ilişkilendirilmemesi gerektiği ileri sürülmektedir. Yoğunluktan anlaşılması gerekenin kusura dair olduğu ve bu bağlamda değerlendirilmeye tabi tutulması gerekenin eylemin bizatihi varoluşsal ağırlığına isabet eden kast veya bilinçli taksirle alakalı olmadığı belirtilmektedir. Öğretide katıldığımız ikinci görüş, taksirin kendi içinde bir yoğunluğa sahip olduğu ve dolayısıyla kendi içerisinde de derecelendirmeye tabi tutulabileceğini ileri sürmektedir. Ancak 5237 sayılı yeni TCK’da matematiksel bir derecelendirilmeye gidilmeyip taksirin yoğunluğuna göre cezanın alt ve üst sınırları çerçevesinde cezaya hükmolunacaktır. Alt ve üst sınır arasındaki cezanın belirlenmesinde TCK m. 61/1 hükmünde yer alan yedi ölçüt dikkate alınacaktır. TCK m. 61/1 düzenlemesine göre hakim; suçun işleniş biçimini, suçun işlenmesinde kullanılan araçları, suçun işlendiği yer ve zamanı, suç konusunun önem ve değerini, ortaya çıkan zarar veya tehlikenin ağırlığını, failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını, failin amaç ve saikini göz önünde bulundurmak suretiyle, işlenen suçun yasal tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırları arasında temel cezayı belirleyecektir. Netice itibariyle kast ve taksirin kendi içlerinde taşıdıkları haksızlık içeriği bakımından, doğrudan kast > olası kast > bilinçli taksir > basit taksir şeklinde bir derecelendirmeye tabi tutulması mümkündür. Ancak, her kasten gerçekleştirilen eylem, her taksirli eylemden daha ağır bir haksızlık ifade etmez. Burada anlatılmak istenen husus diğer tüm koşulların aynı olduğu hallerde

bir eylemin kasten işlenmesinin taksirli haline nazaran daha ağır bir haksızlık içerdiğiidir.

KAYNAKÇA

Akbulut B, Türk Ceza Hukuku Temel Bilgiler (2. Bası, Seçkin Yayıncılık 2020).

Apaydın C, Doğrudan Kast, Olası Kast, Basit Taksir ve Bilinçli Taksir Kavramları (2. Bası, Seçkin Yayıncılık 2021).

Apaydın C, ‘Kastın Çeşitleri’, (2016) 11 (121) Terazi Hukuk Dergisi 41, 59.

Apaydın C, Ceza Hukukunda Kusurluluk (Seçkin Yayıncılık 2018).

Apaydın C, ‘Kusurluluk’, (2016) 11 (116) Terazi Hukuk Dergisi 69, 89.

Apaydın C, Yargıtay Kararları Işığında Olası Kast ve Bilinçli Taksir (Seçkin Yayıncılık 2017).

Artuk ME ve diğerleri, Ceza Hukuku Genel Hükümler (11. Bası, Adalet Yayınları 2017).

Baba Y, ‘Haksızlık İçeriğindeki Azlığın Cezalandırma Üzerindeki Etkisi’ (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi 2017).

Bozbayındır AE, Türk ve Mukayeseli Ceza Hukukunda Olası Kast Kavramı ve Sınırları (Adalet Yayınları 2018)

Centel N ve diğerleri, Türk Ceza Hukukuna Giriş (4. Bası, Beta Yayıncılık 2006).

Demirbaş T, Ceza Hukuku Genel Hükümler (16. Bası, Seçkin Yayıncılık 2021).

Demirci B, ‘Türk Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Sorumluluk’ (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi 2011).

Gültekin Diken NM, ‘Ceza Hukukunda Taksire Dayalı Sorumluluk’ (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi 2018).

Dönmezer S ve Erman S, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım C – 2 (10. Bası, Beta Yayıncılık 1994).

Düzgün N ve Elmacı Ş, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Olası Kast, Bilinçli Taksir ve Taksirle İşlenen Suçlar (2. Bası, Adalet Yayınları 2009).

Erdem MR ve Öztürk B, Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku (21. Bası, Seçkin Yayıncılık 2021).

Gökpınar M, ‘Ceza Sorumluluğunun Temeli: Kast’, (2008) 21 (79) TBB Dergisi 198, 233.

Hacıfazlıoğlu T, ‘Taksirin Unsurları’, (2018) 10 (101) Fasikül Hukuk Dergisi 10, 16.

Hafizoğulları Z ve Özen M, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler (11. Bası, US-A Yayıncılık 2018).

Hakeri H, Ceza Hukuku Genel Hükümler Temel Bilgiler (18. Bası, Astana Yayınları 2020).

İçel K, ‘Ceza Hukukunda Temel Kusurluluk Şekli Kast’, (2007) 6 (12) İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 61, 70.

İçel K, Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Sübjektif Sorumluluk (İstanbul 1967).

Keçeligil HT, Türk Ceza Hukukunda Taksirin Esasları (Yetkin Yayıncılık 2016).

Koca M ve Üzülmez İ, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler (15. Bası, Seçkin Yayıncılık 2022).

Meraklı S, Ceza Hukukunda Kusur (2. Bası, Seçkin Yayıncılık 2020).

Önder A, Ceza Hukuku Genel Hükümler C – 2 (Beta Yayıncılık 1989).

Ozansü MC, Ceza Hukukunda Kasttan Doğan Sübjektif Sorumluluk (Seçkin Yayıncılık 2007).

Özbek VÖ ve diğçerleri, Ceza Genel Hukuku Temel Bilgiler (14. Bası, Seçkin Yayıncılık 2023).

Özgenç İ, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler (19. Bası, Seçkin Yayıncılık 2023).

Özgenç İ, ‘Kast-Taksir Kombinasyonları’, (1998) 6 (1-2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 345, 375.

Parlar A ve Hatipoğlu M, Kast ve Taksir (2. Bası, Seçkin Yayıncılık 2010).

Saydam M ve Öztürk N, ‘Türk Ceza Hukuku Bakımından Taksir’, (2015) 6 (23) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 135, 157.

Saygılar YF, ‘Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Taksir’ (Doktora Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi 2011).

Topaç TH, Türk Hukukunda Taksir (Adalet Yayınları 2011).

Toroslu H, Bilinçli Taksir Üzerine Bir Değerlendirme’, (2016) 29 (126) TBB Dergisi 95, 122.

Toroslu N ve Toroslu H, Ceza Hukuku Genel Kısım (24. Bası, Savaş Yayınları 2018).

Töngür AR ve Çetintürk E, Ceza Hukuku Genel Hükümler (Adalet Yayınları 2020).

<hukukturk.com>

<lexpera.com>